עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אחוותא

גיליון 158
פרשת נח
ה' מרחשוון תשפ"ז

בלבול השפות כריפוי

חטא דור הפלגה היה בכפיית מחשבה אחידה. בלבול השפות השיב את חופש המחשבה

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים (בראשית יא, א). רש"י מפרש, "באו בעצה אחת". כל בני האדם של אותו דור היו בני נח: שם חם ויפת, ואין פלא שדיברו שפה אחת וחשבו מחשבה אחת. השאלה היא מה רע בכך. לכאורה אין דבר טוב מאחדות ושלום בין בני אדם, במיוחד כשהכול עולה יפה. במיוחד חשוב לשים לב ששפה אחת ודברים אחדים היו להם גם קודם לכן, והתורה מספרת זאת כעובדה ולא כחטא. מה אפוא התחדש כאן שהפך את האחדות לבעיה?

התשובה מונחת בפסוק הבא. הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ (שם, ד). החידוש של דור הפלגה הוא המגדל. כולם יושבים בבקעה אחת, ובמרכזה עומד מבנה שראשו בשמים ונראה מכל מקום. מעתה האחדות הופכת מעניין טבעי לממסדי. אין עוד צורך שכל אחד יחשוב בעצמו. יש מגדל, והוא קובע. בוני המגדל, המבקשים לעשות לעצמם שם, קובעים מהי המחשבה "שלנו", והמחשבה הזו עומדת לדורות.

על כך אומר הקדוש ברוך הוא, הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחִלָּם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת (שם, ו). הסכנה איננה בעוצמה כשלעצמה. הסכנה היא שכשכולם חושבים אותו דבר, אין מי שיעצור טעות. כל אדם עלול לטעות, וגם ציבור שלם עלול לטעות. אך כל עוד יש ריבוי דעות, יימצא מישהו שישאל אולי טעינו, שמא המציאות השתנתה, ושמא מה שהתאים לדור הקודם אינו מתאים היום. אולם ברגע שכולם משועבדים למגדל, השאלה הזו שוב אינה יכולה להישאל. משעה שאי אפשר לשאול, שום דבר אינו נבצר מהם, כל טעות שתיכנס למגדל תישאר בו לעולם.

כשהאחדות הופכת מטבעית לממסדית, היא מבטלת את מקומו של הפרט. חכמים ביטאו זאת בלשון חריפה. "ואם נפל אדם ומת, לא שמו את לבם עליו. ואם נפלה לבנה אחת, היו יושבין ובוכים" (פרקי דרבי אליעזר כד). זהו המקום שאליו מגיע בסופו של דבר כל מגדל. הדרך נעשית חשובה מהמטרה. כולם שקועים במגדל ומתעלמים מהמחירים שבנייתו גובה. גם אם מטרתם הראשונה הייתה טובה, העוצמה הרבה שהם ריכזו בידיהם גרמה להם לשכוח אותה, והבנייה, שהייתה אמורה לשרת אותם, הפכה לתכלית כשלעצמה, גם במחיר חיי אדם.

מעתה יובן מעשה ה': הָבָה נֵרְדָה וְנָבְלָה שָׁם שְׂפָתָם (בראשית יא, ז), ובסיום המעשה: וּמִשָּׁם הֱפִיצָם ה' עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ (שם, ט). נראה לומר כי בלבול השפות איננו רק עונש אלא יש בו גם בחינה של ריפוי. ה' מחזיר את העולם אל התוכנית שנאמרה לנח בצאתו מן התיבה, פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ (בראשית ט, א). שפות רבות הן נקודות מבט רבות, ובעולם של נקודות מבט רבות תמיד יימצא מי שיראה את מה שאחרים אינם רואים. פיזור כזה נראה כהפסד, אך לאמיתו של דבר הוא רווח גדול. בלילת השפות השיבה לעולם את היכולת לעצור ולשאול, בלי להיסחף בשאון ההמון.

יש כאן לקח לכל ציבור שמבקש אחדות. אחדות היא דבר יקר. ציבור שמתלכד סביב דרך אחת ראוי לשבח, ובלבד שהוא משאיר פתח לשאלה. ברגע שהדרך הופכת למגדל, ומי שמעז לשאול נחשב למי שפורץ את החומה, אות הוא שטעינו בדרך. את הסימן המובהק ביותר נתנו חכמים. כשהלבנה שנפלה מכאיבה יותר מן האדם שנפל, כלומר כשהמסגרת נעשית יקרה מבני האדם שלמענן נבנתה, בידוע שתם זמנו של המגדל.

5
בדרך לשחרית הוא עובר עם הרכב או ברגליו בין פחי אשפה
שו"ת עם הגר"א בוטבול

10
מלחמת המכתבים שהציפה מחלוקת יסודית על סמכות תורנית וכוח פוליטי
מסע בזמן: בדרך לקלפי

15
הגיע הזמן לדרוש יותר בכל הנוגע להכשרת צוותות החינוך שלנו
פשוט לחנך

19
ארוך פי שישה מרוחבו ופי עשרה מגובהו. בפרשה
מדור חידות חדש
תנו בראש

זכות הרבים
תעמוד לידידינו
דוד ורונה פרידמן
שיקגו, ארה"ב
שתרמו בנדיבות להפצת גיליון זה
לע"נ ר' אהרון בן ר' יעקב מאיר ז"ל
נלב"ע י"ט תמוז תשנ"ד

שאלות בהלכה?
בית הוראה אחוות תורה
072-371-2370

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**, **ז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן** ובניהו בן יובל

להקדשות: alon@achvat.co.il

עדותיך אתבונן
הרב מיכאל נכטילר
מנכ"ל רשת החינוך 'צחר'

מהישרדות לייעוד

נח, האדם האחרון של העולם הישן. ניצב מול תהום המבול, מחזיק בידיו את קיומו של המין האנושי. צדיק תמים בדורותיו, מקיים מצוותו של האלוקים ומציל את העולם מן הכליה. דמותו, דמות של שימור. אינו יוזם, אינו בורא. תיבתו היא תיבה של הישרדות, לא של חזון. מציל את העולם הגשמי, אך לא מצליח להעניק לו נשמה חדשה. ולאחר ששרד, שותה יין ונרדם, מתמוסס אל תוך עייפות גדולה, אל שיממון של אחר הצלה.

ואז, מופיע אברם. ללא תארים, ללא מעשים, ללא סיפור של בחירה אלוקית מוקדמת. רק רצף של אח שמת, אישה עקרה, אב שמנסה לצאת אל ארץ חדשה אך נעצר בדרך. משפחה שכולה, חלום שלא מומש. קורות חיים של טרגדיה. אך דווקא מתוך הרקע הסתמי הזה, מתוך השבר והחוסר, נולד הקול הראשון של ההיסטוריה החדשה: לך לך. קול שאינו מזמין הצלה אלא יצירה, שאינו מורה לבנות תיבה אלא לצאת לדרך.

נח מתבקש להיכנס פנימה, אברהם נקרא לצאת החוצה. נח מציל את משפחתו מן החורבן, אברהם נדרש לעזוב את משפחתו כדי לברוא עם חדש. נח הוא שומר הסדרים, אברהם הוא שובֵר הסדרים. הראשון נבחר משום שהיה צדיק השני משום שהיה פנוי לשמוע.

ובין שניהם נפרשת תנועת הקיום האנושי מן השימור אל היצירה, מן ההישרדות אל חידוש הרוח. נח הנדרש לשמור את העולם שלא ימות, ואברהם הנדרש להחיות עולם שכבר נשמר. בראשון, ניכרת האחריות להגן על החיים, בשני האחריות להעניק להם משמעות. האלוקים מדבר עם נח כדי לקיים את הבריאה, ועם אברהם כדי לברוא אותה מחדש.

כך נפתחת ההיסטוריה של הייעוד. הפרשה המסתיימת בתמונה עגומה של משפחה תקועה בדרך, אשר תהפוך לרגע הלידה של האמונה. אל מול הצדיק ששמר על העולם, ניצב אברהם שקרא לעולם לקום. נח סגר תיבה, אברהם פתח דלת. ושם, בפתיחה ההיא, מתחילה ההיסטוריה של האדם המחפש לא רק לחיות, אלא לדעת למה.

קנקן חדש
יין ישן נושן משפתי חכמינו

תולדות נח נח איש צדיק (ו ט)

רש"י: שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים

לא כתוב כאן שמעשיהם הטובים של הצדיקים הם יותר עיקריים בתולדותיהם, אלא שהם 'עיקר תולדותיהם'. כלומר: הייחוס האמיתי של הצדיק הם המעשים הטובים שהוא עצמו מיטיב בהם לזולת, אך עצם העובדה שנולד לשושלת אבות שעשו בעצמם מעשים טובים, לא הופך גם אותו לאיש צדיק.

[על פי 'אוצר חיים']

איש צדיק תמים היה בדורותיו (ו ט)

הדגש הוא על "איש" ועל "בדורותיו". בניגוד לחנוך שרק "התהלך את האלוקים" כמלאך, נח היה 'איש' בין אנשים וחי ופעל 'בדורותיו', שהיה מעורב עם הבריות. אף שלא הוכיח את בני דורו, בכל זאת נדבר עמם וקיווה להחזירם בתשובה במשך שנים ארוכות של בניית התיבה. סגולות אלו הן שעמדו לו, ובשלהן נבחר להיות זה שימשיך את קיום העולם ויניח את התשתית לגרסה החדשה והמעודכנת של המין האנושי.

[על פי 'חתם סופר']

צדיק תמים היה בדורותיו (ו ט)

ואם התורה מעידה עליו שהיה צדיק תמים, כיצד זה מצאנו שיש שדורשים אותו לגנאי?

התשובה נעוצה בתואר 'צדיק' ובכינוי 'תמים' וביחס ל'דורותיו'. 'צדיק' (בניגוד ל'חסיד' שמתאר את מעשי החסד לאחרים), מתייחס לאדם עצמו וליושר מעשיו הצודקים. נח בהיותו צדיק תמים־מושלם, לא רצה כל קשר רגשי ונפשי עם בני דור המבול, דור מושחת ושטוף זימה. לכן התנתק מהם ואפילו לא התפלל וביקש רחמים עליהם. ועל כך דרשו אותו לגנאי, שלא הבין את מה שהבין אברהם אבינו בשעתו, שאם שמו אותך בדור הזה, זהו בדיוק הדור שבקרבו אתה אמור לפעול. ומי שפועל בכוונה שלמה לשם שמים, מן השמים יגנו עליו ולא רק שלא יפול בעקבות בני דורו אלא אף יצא נשכר בעבודת ה' שלו.

[בשם הרבי ה'בית ישראל' מגור]

כי אותך ראיתי צדיק לפני (ז א)

את התואר 'צדיק' כאן, מבארת הגמרא במסכת עבודה זרה (ו.) 'צדיק במעשיו', ופירש רש"י שמדובר על התנהלותו שבין אדם לחברו. וכך אמרו במדרש (בראשית רבה ל ו) שהיה זן ומפרנס ומכלכל לבריות. מכאן למדנו שמה שנאמר בתחילת הפרשה 'אלה תולדות נח - נח איש צדיק' וזהו עיקר יחוסו ושבחו, מתמקד בהנהגותיו הטובות עם הבריות. ומכאן שהיסוד הראשון והעיקרי בעבודת ה' הוא "גוטסקייט", להיות טובים לאחרים.

[בשם הגאון מפוניבז',
רבי יוסף שלמה כהנמן]

צדיק לפני (ז א)

מה הוא 'צדיק לפניי'? וכי יש צדיק שאינו לפני הקב"ה?

יש לבאר על פי דברי המדרש (רבה לא ה) שבני דור המבול התמחו בגזלת פחות משווה פרוטה, שלא ניתן להוציאה בבית דין. כך היו 'מתלבשים' על אדם ומרוששים אותו. מאחר שבתי הדין אינן דנים פחות משווה פרוטה, נמצא שעיקר דינם של בני דור המבול היה בדיני שמים. ועל כך באה ההדגשה "כי אותך ראיתי צדיק לפניי", כלומר שנזהר מאוד בממון הזולת ולא דבק בידו מאומה, אף פחות משווה פרוטה.

[על פי 'כלי יקר']

ויהיו בני נח היוצאים מן התבה שם חם ויפת (ט יח)

את עצם העובדה שהם יצאו מן התיבה כבר למדנו בפסוק "ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו", אם כן הדבר היחיד שהפסוק בא ללמדנו הוא שמם "שם חם ויפת", שמות שגם אותם כבר הכרנו.

נראה שהמסר הוא, שגם המבול הנורא, לא משנה את האדם. שם נשאר שם, כולו קודש לה'. יפת נשאר עם הפנים ליופי החיצוני. וחם נשאר שפל ונבזה. בוקר אחרי המבול וכל אחד מוצא את עצמו בדיוק כפי שהיה, ולפעמים אף רותם את המבול כדי לומר: אמרתי לכם. בלי עבודה עצמית רציונית, עם סרגל מוסרי איתן ומבוסס, דבר לא יעזור.

[על פי 'מנחם ציון']

חינוך | פרק ב'

ללמדו תורה וללמדו אומנות

כפי שהזכרנו בטור הקודם, החינוך במבטם של חז"ל הוא תחום רחב, שמשתרע מלימוד תורה ויראת שמים ועד לרכישת מיומנויות לחיים. באופן רחב יותר, חובות האב על בנו כוללות את מגוון ההיבטים של הכנת הילד לחיים שלמים כיהודי בוגר ועצמאי.

מובן שתורה ויראת שמים עומדות בלב החינוך. הדאגה להנחלתן משותפת להורים ממגוון סגנונות ודרכי חיים. חלק זה תופס מקום ראשון בכל החלטה משמעותית שנקבל ביחס לחינוך הילדים. אלא שחז"ל לא הסתפקו בלימוד התורה, והדגישו במקומות רבים חלק נוסף בחינוך הילדים - הכשרת הילד למלאכה שממנה יוכל להתפרנס בכבוד בבגרותו.

חז"ל חוזרים על כך במקומות רבים, ואף מפרטים את המקצועות הטובים והגרועים. לימוד האומנות מוגדר מצווה, כקביעה הלכתית עם השלכות לדיני שבת והלכות אחרות, והדברים נפסקו להלכה ברמב"ם ובשו"ע. במכילתא אף נאמר שלימוד הילד אומנות הוא חובה מן התורה.

בשני מקומות לומדים חז"ל את חובת לימוד האומנות מהמילה "חיים": "ראה חיים עם אשה אשר אהבת [...] כשם שחייב להשיאו אשה כך חייב ללמדו אומנות"; "ובחרת בחיים - זו אומנות". אמנם ידועים דברי רבי נהוראי: "מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה", אך כבר ביאר הגאון רבי אלחנן וסרמן שלא נאמרו דברים אלו אלא ליחידים המתאימים במיוחד להתגדל בתורה, אבל בוודאי שעל דרך הכלל לימוד האומנות הוא מצווה.

בכמה מקומות בחז"ל מופיעה החובה ללמדו אומנות לצד החובה "להשיטו במים", ובמכילתא אף סובר רבי שחובת האב היא גם ללמדו "יישוב עיר". מכל אלה עולה שחובת החינוך בכלל נוגעת לפרטים מגוונים בחייו הבוגרים של הילד. ההורים מצווים ללמד אותו תורה ויראת ה', ובנוסף גם אומנות שיש בה פרנסה וכן כישורי חיים רלוונטיים.

אם כן, הכשרת הילד לחיים גם מהבחינה המעשית איננה רק אחריות הורית אלא גם מצווה גמורה וחלק מחובותינו על פי התורה. אין מקום לדחוק את לימודי החול לקרן זווית בשל הרצון להגדיל את העיסוק בלימוד התורה של הילדים. את התורה אנו לומדים על מנת לקיים, ולימודי החול הם קיום הוראת התורה. לימוד התורה נוטל חלק בראש, אבל אין ברצון להרבות בו כדי לבטל חובות גמורות המוטלות על ההורים במסגרת מצוות החינוך. החשש שנתינת משקל ללימודי חול תביא לערעור מעמד לימודי הקודש כמרכז החיים מבטא אתגר חינוכי רציני, שיש להתמודד איתו באחריות מצד המחנכים וההורים, ומבלי לעוות את הדרכת התורה.

בשנים האחרונות אנו עדים למגמה חיובית של התבססות מוסדות לימוד ששמים דגש גם על לימודים רציניים של מקצועות וכישורים נחוצים. מגמה זו צריכה לקבל את תמיכת הקהילה והמערכות הציבוריות השונות, כחלק מחובת הציבור לדאוג למערכת חינוך ראויה בדרך התורה. מוסדות אלו אינם מבטאים גישה ייחודית וחדשנית, אלא חוזרים אל היסודות החינוכיים שהורו לנו חז"ל ושנפסקו להלכה. המשך ההתפתחות שלהם יסייע להורים רבים לממש את חובת החינוך המוטלת עליהם בצורה שלמה יותר על פי הדרכת התורה.

לצד החובה הציבורית להקים מוסדות חינוך תורניים, בבחירת המוסד לילדיו נדרש כל הורה לשקול את העקרונות הברורים שקיבלנו מחז"ל יחד עם האפשרויות המעשיות העומדות לרשותו. הורים רבים מבינים את חובתם לדאוג לאפשרויות הפרנסה של ילדם, אך לא מוצאים במקום מגוריהם מסגרת מתאימה שתספק את הלימודים האלו יחד עם שאר חלקי החינוך.

מציאות כזו יוצרת קושי, אך היא איננה מעלימה את החובה לדאוג להכשרת הילד לפרנסה. ישנן כיום גם מסגרות משלימות שיכולות למלא חלק מהפער. אם הפנמנו את החובה התורנית לדאוג להכשרה המעשית של ילדינו, שומה עלינו לחפש דרכים למלא חובה זו ככל הניתן, גם אם המסגרת הרגילה איננה מספקת את הדרוש במובן זה.

בשבוע הבא נדבר בעז"ה על חשיבות הגיוון במוסדות החינוך, ברמה הציבורית והפרטנית.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

אז אגמור

בחנוכה הזה
מסיימים מסכת מכות!

בואו לפתוח איתנו את הבוקר
בשיעור דף יומי בזום
30 דקות > 24 ימים > כ"ד דפים

בהגשת:
הרב יצחק קוסובסקי-שחור

החל מר"ח כסלו
•
8:45-9:15
•
בזום

סיום המסכת
והדלקת נר ראשון של חנוכה
במשרדי 'אחוות תורה'

להצטרפות מהירה
סרקו את הברקוד

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

שמחת החג בקהילות

עשרות רבות של אירועי חג נערכו בקהילות 'אחוות תורה' ברחבי הארץ.
הנה כמה רגעים נבחרים מתוכם

בקהילת **'עיתים לתורה'** בפתח תקווה נערך בליל הושענא רבה ערב מיוחד בסוכתו של **נתי רבינסקי**. **הרב צבי יהודה לאו** נשא דברים מענייני דיומא, ולאחר מכן התקיים זיץ מרגש בליווי אמן הרגש **מוטי גלזר**.

בקהילת **'קובעי עיתים לתורה'** בחריש נערכה שמחת חג בהשתתפות משפחות הקהילה, סביב שולחנות ערוכים ובליווי נגינה, שירה וריקודים. נשיא ומייסד תנועת 'אחוות תורה', **הגאון רבי דוד לייבל**, השתתף באירוע ונשא דברי חיזוק בענייני החג.
צילום: **חיים רדזימינסקי**, חבר הקהילה, צילום סושיאל מקצועי, 0539334299

בבית הכנסת **'הבעל שם טוב'** במעלה עמוס התקיימה תפילת הלל מוזיקלית בהובלת הזמרים **מנדי גולדברג** ו**יענקי ברוין**, בליווי הקלידן **שלומי סגל**. האירוע מתקיים זו השנה הרביעית והפך למסורת המושכת מתפללים ומשפחות מהיישוב.

בקהילת **'ברדיטשוב'** בבית שמש נערכה סעודת הילולה לרגל יומא דהילולא של **רבי לוי יצחק מברדיטשוב** זי"ע. המשפיע **רבי אורי בלוי** נשא דברים על דמותו של בעל ה'קדושת לוי' ועל אהבת ישראל שאפיינה אותו. הסעודה לוותה בניגוני דבקות והתעוררות.

בקהילת **'חניכי הישיבות'** בחדרה התקיים בליל הושענא רבה לימוד מיוחד מפי מגיד השיעור **רבי שמעון משולם**. בני הקהילה התכנסו ללימוד משותף בסוכתו של חבר השיעור **הרב אביחי מלול**.

רבני ותלמידי ישיבת **'משמר התורה'** השתתפו בשמחת חג והקבלת פני רבו עם ראש הישיבה **הגאון רבי דוד לייבל**, בביתו של המנהל החינוכי **הרב בניהו טבילה**.

רבני ותלמידי ישיבת **'המתיבתא'** התכנסו לשמחת חג והקבלת פני רבו עם ראש הישיבה **הגאון רבי דוד לייבל**, בביתו של ראש בית המדרש **הרב צבי וינטר**.

בקהילת **'אחוות קהילות ד'4'** התכנסו בני הקהילה בליל הושענא רבה לשיעור תורני מיוחד מפי **הרב דוד משה בלוי**, שעסק בענייני היום.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

אלטנוי שול

הרב יצחק קוסובסקי שחור
מנהל הקהילות ותוכנית ראש הקהל

כתיבת חידושי תורה בשכר בערב שבת

שאלה:

אדם העובד בכתיבת חידושי תורה עבור מכון תורני, האם מותר לו לעבוד ביום שישי לאחר חצות משום שמדובר בלימוד תורה, או שקבלת השכר הופכת זאת למלאכה אסורה?

תשובה

תיקנו חכמים שלא לעשות מלאכה קבועה בערב שבת, כדי להתפנות להכנות לשבת. ופסק השולחן ערוך (סימן רנ"א) שהעושה מלאכה מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה. להלכה נקטו הפוסקים שהאיסור מתחיל מ'מנחה קטנה' (שעתיים וחצי זמניות לפני הלילה). לדעת הרמב"ם ורש"י זהו איסור גמור ולא חומרא בלבד.

האיסור חל על מלאכת אומן קבועה הדורשת זמן וריכוז, אך מלאכת עראי מותרת, וכן כתיבה רגילה בכתב יד, הנחשבת למלאכת הדיוט. גם מסחר, כגון קניית מניות, מותר מעיקר הדין, שאינו מלאכת אומן.

לעניין לימוד תורה, נראה שמותר לעסוק בו אף בשכר, כגון כתיבת חידושי תורה, הגהתם ועריכתם. מאחר שהלימוד מותר מצד עצמו, קבלת השכר אינה גורעת מההיתר.

לעומת זאת, כתיבת סת"ם בשכר נראית אסורה, משום שהיא דורשת מומחיות במלאכת הכתיבה, שאינה חלק מעצם לימוד התורה.

תפילה וברכות ליד פחי אשפה

שאלה:

אדם ההולך לתפילת שחרית ואומר בדרכו את ברכות השחר, האם מותר לו לברך כשהוא עובר ליד פחי אשפה ירוקים המכילים שקיות זבל?

תשובה:

נפסק בשולחן ערוך ש'גרף של רעי' העשוי מחרס או מעץ, חומרים הבולעים לכלוך, אסור לקרוא קריאת שמע כנגדו, אפילו נוקה והפכוהו על פניו. לעומת זאת, כלי העשוי מחומר חלק שאינו סופג, כגון קרמיקה, מותר להתפלל כנגדו לאחר שנוקה.

פחי האשפה ברחוב מכילים טיטולים וצואה העלולים להידבק לדפנותיהם, ובפרט פחי מתכת חלודים ומנוקבים שהלכלוך נבלע בהם ואינו מתנקה. לפיכך, דינם כגרף של רעי, ואסור לברך או לקרוא קריאת שמע כנגדם כל עוד הם בטווח ראייתו ('כמלוא עיניו'), אפילו ממרחק רב. כמו כן, יש לכסות את התפילין כשעוברים לידם.

עם זאת, הנוסע ברכב רשאי לברך, משום שהרכב נחשב לרשות נפרדת. בפחים מוטמנים, שהאשפה מצטברת בתחתיתם וחלקם העליון נקי, יש מקום להקל, אלא אם ניכר שגם בחלקם העליון יש לכלוך קבוע.

פרק יג

עוגן במבול

מבול הגירויים, שטף האירועים והקצב התובעני המאפיינים את רשות הרבים שלנו מעמידים את האדם עובד ה' - ובפרט את מי שמשלב תורת חיים הלכה למעשה ומעורב בחיים המעשיים - מול צורך חיוני: בניית תיבה. מעוז פנימי המורכב מקביעת עתים לתורה, מעטפת חברתית־רוחנית תומכת, הקפדה הלכתית יתרה וביצור רשות היחיד.

מעטפת זו נועדה לסוכך על הנפש מן השאון הסובב, אולם כמו בתיבת נח שבה נאמר "צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה" - גם אצלנו התיבה אינה מיועדת לחולל עיוורון או בריחה אל תוך בועה מנותקת, אלא ליצור עמדת התבוננות מזוקקת על המציאות.

בדברי חז"ל מצינו את הביאור כי הצוהר היה חלון. הברכה שבחלון זה היא דו־סטרית: מחד, הוא מחדיר אור חיצוני אל תוך חלל התיבה פנימה, ומאידך, הוא מעניק גישה וממשק מבוקרים כלפי חוץ. ההדרכה הרעיונית וההנהגתית המקופלת בכך, בהירה וחדה: התיבה הפנימית והמקלט הרוחני שלנו אינם משמשים כמפלט סביל מפני סערות החיים, אלא מעניקים נקודת תצפית גבוהה, מאירה ומשפיעה.

כשאדם מעגן את חייו בדקדוק ההלכה ובקביעת עיתים לתורה מתוך חיבור לחבורה רוחנית איכותית, הוא קונה לעצמו פרספקטיבה נכונה ומאירה; כזו המאפשרת להתבונן באירועי השעה מתוך יישוב הדעת, חוסן ועומק - כמי שמנהיג את ספינתו ולא כמי שמובל ונסחף.

יסוד זה מקשר בטבעיות בין מרחב היחיד לאחריות הקהילתית. ברמת הפרט, ההתקשרות לתורה והזהירות במצוות הן המנגנון שמתוכו נשאבת הבהירות לנהל את משימות היום־יום בקדושה ובטהרה. ברמה הקהילתית, בית המדרש והקהילה אינם נתפסים כמבצר סגור, אלא כמקור עוצמה רוחני שמתוכו מקרינים תודעת הנהגה, אחריות ודרך ארץ כלפי כלל ישראל.

איך בונים אֱמוּן

דרך אמונה - פרק א'

שאלה: מה המשמעות של אמונה? האם צריך להאמין בלי להבין כלום? ככה סתם? מה ההיגיון בזה, ואיך זה בכלל עובד?

בואו נדבר על המילה 'אמונה'. ישנה טעות נפוצה שאמונה פירושה לקבל דבר בלי סיבה ומקור רציני, "פתי יאמין לכל דבר" (משלי יד טו).

לא חסרים פסוקים המדברים על הבנה ודעת את ה' דווקא, כמו "וידעת היום והשבות אל לבבך" (דברים ד לט) ועוד רבים. גם לא מסתבר שהאמונה בה' של "עם חכם ונבון" (דברים ד ו) בנויה על טיפשות ובנאליות.

אבל באמת האמונה היא עולם ומלואו, שהבנה היא אומנם חלק בלתי נפרד ממנו, אבל רק חלק, כי האמונה מקיפה וכוללת בצורה רחבה ועמוקה הרבה הרבה יותר. מהי אמונה באמת?

החיים עצמם

האמונה היא החיים עצמם, ממנה הכל מתחיל ובה הכל נגמר, חייו של יהודי מתחילים באמונת אבותיו, ועם שירת האמונה על שפתיו הוא מסיים אותם בבוא זמנו.

יומו של יהודי מתחיל ב'רבה אמונתך', ומסתיים בפסוקי יחוד ה'. בזמני צער כמו בזמני שמחה, תמיד היא שם - האמונה. כל עבודת ה', התפילה, המצוות, התורה, צומחים ועולים רק מכוחה ואיתה, בהתחזקותה הם מתחזקים, ובהיחלשותה נחלשים כולם.

אמונה משמעותה חיבור מלא של יהודי לקונו, בכל קומת האדם שבו. ניתן לומר בשפת ימינו, שפירושה קרוב למילה אֱמוּן, שמשמעותה כיום היא לתת אמון ולסמוך על מושא האמון.

ממה נבנה אֱמוּן בין חברים, בין מנהיג לקהלו, בין דּוֹד ורעייתו? מהכל! קשר עמוק לא נבנה רק מפלפולים שכליים, אלא מכל האספקטים של החיים עצמם. כשם שהאדם אינו רק שכל ומוח, כך האמונה מורכבת מהכל, מהראש עד הרגליים, מעמקי הנפש הפנימיים, השכל וההבנה ועד רגשי הלב, התכונות ותחושות הנפש העדינות ביותר.

הנביא אומר "**וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת ה'**" (הושע ב כב), אמונה או ידיעה? אמונה שכוללת הכל היא שבונה קשר עמוק של 'וארשתיך לי', וממנה דייקא צומחת הידיעה העמוקה והאמיתית, כזו שאינה חיצונית כידע בעלמא, אלא הכרה המחברת ומאחדת יהודי לקונו.

קניין חזק בנפש

למילה אמונה משמעויות רבות, מונה אותם רבי יצחק אברבנאל בפירושו למורה נבוכים (פרק נ') ואלו דבריו בקיצור:

"האמונה בלשון הקודש הוא שם נרדף לאמת, ואין אמונה בלשוננו (- בשונה מבשפות אחרות) על המחשבה הכוזבת. לפי ששם אמונה ייאמר בפנים מתחלפים (- באופנים שונים):

א. מלשון **גידול**, כמו "**כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת הַיֹּנֵק**" (במדבר יא יב), והיא בקבלת הדעת מאחר הנותן ומלמד אותו.

ב. מלשון **אמת**, כמו "**וַיַּאֲמִנוּ דִּבְרֵיכֶם**" (בראשית מב כ). ג. ומלשון **קיום**, כמו "**בָּנִים לֹא אֱמֶן בָּם**" (דברים לב כ). שהיא דעת המקובלת על האדם האמתי מצד עצמו, ולא מחשבה כוזבת או ספק. ושתהיה התחלתה בנבואה או בנפלאות, לא רק בראיות שכליות (כי אז תיקרא רק חכמה ולא אמונה). כאמונת ישראל במצרים ועל הים מפאת הניסים שראו.

ד. מלשון **אומנות חורש ואומן**, כמו "**מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן**" (שה"ש ז ב).

ה. אמונה היא קניין חזק בנפש, כמו "**דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי**", שהוא ההפך ממה שזכר בפסוק שלפני כן "**דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי**" (תהילים קיט כט-ל), שהאמונה היא האמת היפך השקר, בציור חזק שבלב.

ורק בהשתתף כל עניינים אלו יחד תיקרא 'אמונה אלוקית', אבל בציור והבנה לבד לא תהיה אמונה, אם לא יתחברו אליה כל התנאים האלה יחד".

בזאת נבין שדרכים רבות לה לאמונה, ושלפעמים דרך זו או אחרת עדיפה במועד כזה או אחר. נמשיך אי"ה בגיליון הבא.

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

אַ וָואַרְט

"וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה"

(תהילים לג ד)

זהו כללו של דבר, כי אחז"ל (מכות כד.) "בא חבקוק והעמידן על אחת - וצדיק באמונתו יחיה". כל מעשהו של איש יהודי בעבודתו, הוא רק התחזקות באמונה פשוטה, שבזה תלויים כל עליותיו וירידותיו, וזה עיקר הכל.

(רבי משה מקוברין - תורת אבות)

לשמן את גלגלי ההצלחה

הרב יוסף רבינוביץ
רב קהילת 'יחד', רמה בית שמש ד'

ימי החגים מאחורינו והשנה החדשה בפתח. כולנו התחלנו אותה בהחלטות טובות: להתפלל בכוונה, להיות סבלנים בבית, לחנך את הילדים בנחת, לנהל את העסק כמו שצריך. ואז מגיע השבוע הראשון, וגלגלי הרוטינה חזרו גם הם לשגרה, מושכים אותנו בחזרה. כולנו שואלים: מה עושים כדי שהשינוי יחזיק מעמד, ברוחניות ובגשמיות, בשלום בית, בחינוך ובפרנסה?

הנה סיפור שרובנו שמענו אותו כווארט'לע יפה, אבל יש בו מסר עמוק.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב ראה פעם עגלון מתפלל שחרית עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, ובאותה שעה משמן את גלגלי עגלתו. הסובבים הסתכלו עליו בבוז. אבל רבי לוי יצחק קרא בהתלהבות: **"ריבונו של עולם, הבט נא וראה אדם זה, ראה חסידות עמך! אפילו כשהם משמנים את גלגלי העגלה, הם מזכירים את שמך!"**

עד כאן הווארט. אבל אצלנו התמיהה נשארת אותה תמיהה: אנחנו, כשנראה מישהו מתעסק בגלגל באמצע התפילה, לא נלמד זכות. נסתכל בבוז, כמו כולם. כלומר, זו לא רק מידת הסנגוריה של רבי לוי יצחק. זו הוראה על הציפיות שלנו, ואיך אנחנו רואים את הדברים.

כי אצלנו ברירת המחדל היא תפילה בשקט ובכוונה, ילד ממושמע, בית מסודר. זו התמונה האולטימטיבית שבראש שלנו לחיים נכונים. וכל מה שלא לפי הראש שלי או לפי החברה? 'עס פאסט נישט'! מה שמתאים לתמונה נחשב מובן מאליו, ומה שחורג ממנה זוכה לבוז. ילד שחוזר עם תעודה טובה שומע

"ומה עם ההתנהגות?", ואישה שהכינה הכול לשבת נענית בשתיקה במקרה הטוב - מה? זה לא מובן מאליו?

רבי לוי יצחק התחיל מהצד השני. ברירת המחדל שלו הייתה החיים כפי שהם: העגלון המסכן שמנסה כל כך לפרנס את משפחתו. זה מובן מאליו. התפילה, בטלית ובתפילין, שהוא בכל זאת מצא לה זמן, זו התוספת. מי שמתחיל מהמציאות הפשוטה, רואה כל תוספת ומעריך אותה. ההערכה מעצימה את הטוב, ואנחנו נעשים שמחים יותר. והצלחה מושכת הצלחה, כידוע.

אם נדע להעריך כל טיפת טוב שלנו ואצל זולתנו, ההצלחות יתפסו מקום, יזכו להערכה ויחזיקו מעמד הרבה יותר. ההערכה היא השמן בגלגלי ההצלחות הקטנות.

המשימה השבועית: בחר דבר אחד, בבית או בעסק, שהתייחסת אליו עד היום כמובן מאליו, ותגיד עליו תודה. אם תעריך אותו, זה מה שיתחזק אותו.

בואו נישאר עם שאלה לשנה החדשה: איפה ובאיזה קו ברירת המחדל שלך נמצאת?

לחיים.

א גוטען שבת

הושענא רבה באדרבא

בליל הושענא רבה התקיימה על ידי המרכז החסידי 'אדרבא' התוועדות ושיח בשילוב שיר וזמר ושמחת חג, בהשתתפות רבני 'אדרבא', בסוכה הגדולה שבבית הכנסת 'ברדיטשוב' ברמת בית שמש ד'.

כמאה איש התקבצו מהשעה 23:00, לאחר קריאת משנה תורה בבית הכנסת הסמוך כנהוג, לדיבורי חיזוק והתרוממות ולימוד בענייני היום. השתתפו הרבנים המשפיעים הרב גיא אלאלוף, הרב דוד גבירצמן, הרב אורי בלוי והרב ישראל קושמרסקי.

השיח עסק במעלת הגעגוע והצימאון לקירבת ה' בכל מצב, בביטחון ואהבה מתוך אמון ברחמיו ואהבתו בכל מצב, כמידתו של דוד המלך בכל חייו וכמשתקף בספר תהילים, המלא געגוע ותפילה של יהודי לקונו, וכנלמד מעניין הערבה שאין בה ריח וטעם, אבל נמשלה לשפתיים המדברות ומשתוקקות לה' למרות הכל, מתוך צימאון של ערבי נחל הצמאות למים ולקירבה.

בין לבין הושרו שירי החג ברגש ובריקודי שמחה. ההתוועדות הסתיימה בשעה 2:00, לאחר שעות של חיזוק והתעלות, מתוך ציפייה לשנה טובה ומבורכת.

סרקו את הברקוד והצטרפו לקבוצת העדכונים של 'אדרבא'

הרב יצחק יעבץ
ראש ישיבת ההסדר החרדית 'משך חכמה' בקריית אונו

חטא או טעות?

פירוש מפתיע לדור הפלגה, והלקח לעידן הבינה המלאכותית

פרשייה קצרה בת תשעה פסוקים בפרשתנו, מוכרת ומפורסמת כמי ששינתה את פני האנושות - פרשת דור הפלגה בלשון חכמינו. על פי ההבנה המקובלת, בני האדם ביקשו למרוד במלכות שמים בכך שיבנו עיר ומגדל, והקב"ה שיבש את תוכניתם והפיצם בכל העולם, וגם פילג את הלשונות, ולמעשה מאז ואילך אין כל האנושות דוברת את אותה שפה.

כפשוטם של דברים, יוזמתם הייתה חטא כלפי שמיא, ותגובת הקב"ה היא עונש על חטאם. כך עולה מן המשנה: "מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה...". בהבנת החטא רש"י מפרש שני פירושים: או שביקשו לבנות תמיכה לרקיע כדי שלא יוכל שוב להתמוטט עליהם ולהביא מבול, או שביקשו באמצעות המגדל לטפס לרקיע ולערוך מלחמה עם היושב במרומים. שני הפירושים מוקשים בעיני בן דורנו להבנה פשוטה.

נתבונן הפעם בפירוש אחר, פירושו של ראב"ע, ולפיו אין מדובר כלל בחטא ועונשו, כדלהלן "ואם כן הוא היה אברהם מבוני המגדל... ואלה בוני המגדל לא היו טיפשים שיחשבו לעלות אל השמים, גם לא פחדו מהמבול כי נח ובניו... שם היו, וכולם היו סרים אל משמעתם כי בניהם היו. והנה הכתוב גילה חפצם וסוף דעתם, לבנות עיר גדולה למושבם ולבנות מגדל גבוה להיות להם לאות ולשם ולתהילה, לדעת מקום העיר להולכים חוצה כרועי המקנה... ואלה הבונים ראו בעצתם שלא יפרדו, והשם לא יעץ כן... והשם הפיצם, והוא טוב להם, וכן אמר 'ומלאו את הארץ'...".

יוזמתם היתה חיובית ביסודה להבנתם. הם ביקשו לפתח את התרבות האנושית, להביא תועלת לחברה ולעשות לעצמם שם עולם, ויש בכך מגמה נפלאה ליישוב העולם, וזהו רצון הבורא. הטעות הייתה בתזמון. לאחר המבול היה צורך ליישב את העולם בצורה של פריסה רחבה, ולא להצטמצם לבקעת שנער ולהותיר את כל המרחב שומם. ה' שיבש את תוכניתם לטובת האנושות, שהעולם יהיה מיושב יותר.

נוכל לדמות זאת למגמת התכנסות באזור מרכז הארץ, תוך השארת הנגב בלתי מפותח. נוכל גם להשוות זאת להשקעה בקדמה טכנולוגית, תוך שכחת הסכנות האורבות מכך, כמו פיתוח הדינמיט והאטום שהוביל למרוץ חימוש. עצת ה' היא לפתח את העולם בנחת, תוך ענווה כלפי שמיא והפנמת המגבלות האנושיות. אולי זה השיעור שבאה פרשה זו ללמדנו.

הקב"ה נטל את ההגה מידם של בני האדם אשר ביקשו לפרוץ קדימה בקצב לא נכון. תפקידו של האדם הוא ליישב את העולם על פי התכנית האלוקית, וכאשר אינו יודע הקב"ה מתערב משמים לכוונו, אם מדעתו ואם בעל כורחו, "והוא טוב להם", כמו שכתב ראב"ע.

זוהי נקודה למחשבה אקטואלית במיוחד, כאשר אנו חווים כעת את פריצת תחום הבינה המלאכותית, המעורר השתאות מחד וחרדה מאידך.

האם אנו עדים לבניית מגדל שראשו בשמים, בבחינת גולם העלול לקום על יוצרו? גם אם אין בכך חטא מוגדר, יש לשאול האם הדבר טוב לאנושות ושמא מוטב היה לתת לו גבולות?

הרב צבי וינטר
ראש בית המדרש בישיבת 'המתיבתא תורה ודעת

כשהאחדות מסוכנת

סיפור דור הפלגה מלמד אותנו על הסכנה שבכפיית אמת אחת על העולם כולו

מדוע היהדות שונה מכל הדתות והאידאולוגיות הגדולות בעולם? בעוד שאידאולוגיות אלו מנסות להפיץ ולעיתים אף לכפות דרך חיים אחידה על האנושות כולה מתוך אמונה ב"אמת אחת ויחידה", היהדות מיועדת לבני ישראל בלבד. רק יהודים מחויבים בתורה ובמצוות, ללא שאיפות אימפריאליסטיות להפצת היהדות לכלל העולם. מדוע? האם איננו מאמינים באמת שלנו?

שורש הדברים נעוץ בבחירת אברהם אבינו, המגיעה מיד לאחר סיפור דור הפלגה. בשונה מדור המבול שאופיין בגזל ובחמס, דור הפלגה ניסה לתקן את העולם מתוך אהבה ואחדות: "וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת". חז"ל אף משבחים את העובדה שלא הושמדו כדור המבול בשל אהבתם זה לזה (בראשית רבה לח). אך הקב"ה בלבל את שפתם ופיזר אותם. מדוע?

נראה שאחדות אנושית מוחלטת טומנת בחובה סכנה עצומה. היא מעניקה לאנושות תחושת עוצמה וכוח המנותקים מהנוכחות האלוקית "וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל". זו איננה רק בעיה דתית אלא היא מביאה בהכרח גם לעוול מוסרי. קבוצה השואבת את עוצמתה מעצמה, רואה בכל שונה או מתנגד אויב הראוי לחיסול והאחדות הופכת ל"אגו" קולקטיבי אנוכי - זהו הבסיס לחטאה של סדום. נוכחות הקב"ה מרככת ומרסנת כל התאגדות אנושית, כיון שהיסוד המאגד שלה הוא חיצוני, ומעבר לה, וממילא היא מעקרת ממנה את היסוד האלים שבה.

מעתה אפשר להבין שפיזור האומות לא היה עונש אלא תיקון ובניה מחדש של אופן התגלות ה' בעולם. במקום תרבות אחת דורסנית, נוצרו באנושות תרבויות שונות ומגוונות. ובתוך מציאות זו, הקב"ה בוחר באברהם ומפקיד בידיו את סוד אמונת הייחוד. בשורה זו אמורה להגיע לעולם כולו אך אינה אמורה להיכפות במסעות צלב, אלא להתגלות באחרית הימים מתוך מגוון הקולות והגוונים שבעולם, כאשר כל תרבות אנושית תורמת את חלקה להתגלות השלמה.

הדתות והאידאולוגיות המודרניות המנסות לכפות אחידות, שבות לדרכו של דור הפלגה ובכך דוחקות את רגלי השכינה או הופכות את שם ה' עצמו לסיבה לאלימות. לא כן היהדות, הממתינה בביטחון ליום שבו יכירו כל יושבי תבל כי "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

הרב פסח זק
מורה הוראה ויועץ זוגי

ביחד, אבל לחוד

ההבנה שאנחנו שני אנשים שונים יכולה למנוע מריבות ולחזק את הקשר

בפרשת נח נכנסו לתיבה "שניים שניים, זכר ונקבה". גם לחיי הנישואין נכנסים שניים, והשאלה היא איך מצליחים לחיות יחד בלי לאבד את הייחודיות של כל אחד. אם הייתי צריך לתת עצה אחת בלבד לכל זוג בתחילת דרכו, אחרי לא מעט ניסיון, היא הייתה: לפתח 'מובחנות גבוהה'.

'מובחנות נמוכה' היא בעיה שיש למאה אחוז מהזוגות. לחלק היא עוברת תוך תקופה קצרה מהחתונה, לרובם בארבע עד שש שנים הראשונות או אפילו מאוחר יותר, אך מיעוטם, לצערנו סוחבים את זה כל חיי הנישואין. הכרה פשוטה של הדבר יכולה למנוע לא מעט מריבות ואף להוות תמיכה לפתרון בעיות אחרות.

פעמים רבות מטופל מספר שהוא הסתדר בישיבה עם חברי החדר הכי נוראיים ורק עם אשתו הוא לא מסתדר. מטופלת יכולה לתהות, איך זה הגיוני שהוא חושב אחרת ממנה בדבר כל כך ברור בתחום חינוך ילדים או יחס להורים או בחירות לכנסת או כל נושא אחר שלכולם הוא ברור ורק הוא מתאמץ לטעות בו.

מטופלים לא מצליחים להבין למה בן הזוג מסתיר מהם את משקל הגוף או לא מוכן לדבר על דברים מהעבר, והרי 'אני כן מספר לו'.

בעיות אלו ועוד רבות אחרות ייעלמו לחלוטין מיד עם ההבנה הברורה שיש כאן שני עולמות שונים. אני זה אני והיא זו היא, ולא כל דבר שברור לי, גם ברור לה. ולהיפך. אנחנו מובחנים בעיני עצמנו כשניים ולא כאחד.

התחושה, בעיקר בתחילת הנישואין היא, שאם 'אני גדול ועצמאי' אז אנחנו לא זוג מוצלח, וככל שאני קטן יותר כך אנחנו זוגיים יותר. אם האישה חוזרת הביתה ובן הזוג מספר לה על קושי שהיה לו בעבודה, היא מרגישה שהיא חייבת להיות עצובה יחד איתו, כי אם לא, אז היא לא אמפטית כלפיו.

ההבנה שלכל אחד יש את הרצונות שלו, הבנה שאגב יש לרוב האנשים, היא למעשה השלב השני בזוגיות. השלב הראשון והבסיסי זה להבין שהם לא אותו אדם, הם גם עם רצונות שונים, וגם עם דפוסי חשיבה שונים, סולם ערכים, 'שריטות' מהעבר או רקע התנהגותי שונה. הם זוג. הם לא פָּרָט.

הסיבה שקל לה להסתדר עם חברה שדעותיה שונות יותר מאשר עם בעלה, זה מכיוון שברור לה שהיא והחברה זה לא אותו אדם.

ברגע שכל אחד מבני הזוג יפנים לחלוטין שהם שניים שחיים ביחד ולא אותו אדם, אמירות כמו 'איך הוא יכול לחשוב ככה' או 'למה היא מגיבה ככה' יימחקו לחלוטין. [במאמר המוסגר, המשפט המפורסם "הרגל של אשתי כואבת לנו" הוא משפט שאני ממליץ להרבה זוגות לא ללכת לאורו].

בקליניקה אנחנו נותנים כלים ובמקרים מסוימים אפילו תרגילים לאימוץ מובחנות גבוהה, אך זה דבר שאפשר לתרגל די בקלות גם ללא עזרה טיפולית.

הרב חיים רובניץ
ר"מ בישיבת 'משך חכמה'

האחריות של היחיד

מה מלמד אותנו המבול על כוחו של אדם אחד?

"לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם, לעשות נחת רוח לקוני".

שאלה מרכזית עולה בלימוד פרשת המבול: האם ההחלטה של הקב"ה הייתה על חורבן טוטאלי של העולם, אלא שבמקרה היה "איש צדיק" שבזכותו ניצל העולם, או שמא הדבר להפך: הקב"ה לא היה מעוניין בחורבנו המוחלט של העולם, ומן ההכרח אפוא היה להשאיר אחד לפליטה, לכך נבחר "איש צדיק"?

התשובה לכך מורכבת. לשון התורה: "יצר מחשבות האדם רק רע כל היום". לא מספיק ברור על איזה רע מדובר, אולם הסמיכות לסיפור הקודם על חטא בני הא־להים עם בנות האדם, מרמזת כי המכוון ליצר בלתי מרוסן. התגובה של הקב"ה ברורה וחדה: "נחמתי כי עשיתים", כביכול הקב"ה נכשל בניסיון, ועל כן הוא מבקש לתקן את המצב: "אמחה את האדם אשר בראתי". שאר הברואים היות ומטרתם הינה לעמוד שירות האדם, גם להם אין מקום בעולם. נמצאת למד: כי הקב"ה אינו זקוק למאומה, ואם מעשי האדם אינם לרוחו אפשר בלעדיהם.

ברם תוכנית מחיית העולם נתקלה בקיר בטון: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו". כאן עולה מתח: מצד אחד מבקש הקב"ה למחות את העולם, אולם מצד שני יש אחד מהברואים המפריע לתוכנית זו. השאלה הידועה של אברהם: "השופט כל הארץ לא יעשה משפט", עולה כאן במלא עוזה. שאלה זו הכריחה כביכול את הקב"ה לשנות את תוכנית המחייה המקורית ולהשאיר את נח לפליטה. משכך יש צורך להשאיר אף את שאר הברואים, שכן הם נבראו לצורך האדם. הצלת נח אפוא היא סוג של 'בדיעבד'; הקב"ה צריך להתפשר ולהגביל את התוכנית המקורית. מתברר מעתה כי העולם שלנו קיים כאילוץ מוסרי והכל בזכות צדיק אחד.

לאחר המבול, נח מקריב קרבן והקב"ה מריח ומחליט: "לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם", ומדוע? "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". הטעם ששימש בתחילה כסיבה למחיית העולם, משמש כעת כסיבה להצלתו. כלומר: רוב האנושות אכן חוטאת, אבל מעט הצדיקים שיש בעולם הם הסיבה לקיומו, כי מכיוון שהקב"ה הוא אלוקי הצדק המוחלט לא ייתכן להחריב את העולם שוב, שכן שופט כל הארץ עושה משפט.

במאמר קצר זה בלתי אפשרי להקיף את כלל הלקחים העולים מפרשת המבול, ועל כן התמקדתי בצד אחד של המטבע ממנו ניתן ללמוד שני יסודות גדולים: הראשון, הקב"ה איננו זקוק לאנושות כלל, אבל מצד שני הוא מחויב למוסר ול"צדק". השני, בכוחו של היחיד ה"צדיק" להציל את כלל האנושות.

למדנו אפוא שכשם שהקב"ה מחויב לצדק, כך האדם מחויב לצדק, ולקיחת האחריות של היחיד מצילה את כולם ולא ההפך.

תנועות ופולמוסים | בדרך לקלפי | פרק ד

מלחמת המכתבים: מי ממנה גדולי תורה?

רבי משה סולובייצ'יק יצא נגד מועצת גדולי התורה, רבי חיים עוזר גרודזינסקי השיב לו, ושניהם הסתמכו על עמדתו של רבי חיים מבריסק. מלחמת המכתבים שחשפה מחלוקת יסודית על סמכות תורנית וכוח פוליטי, והסיום המפתיע שבע עשרה שנים אחר כך

תהלוכה של אגודת ישראל בפינסק, בראשה רב העיר רבי אהרן וולקין (1864–1942) הי"ד יקום דמו.

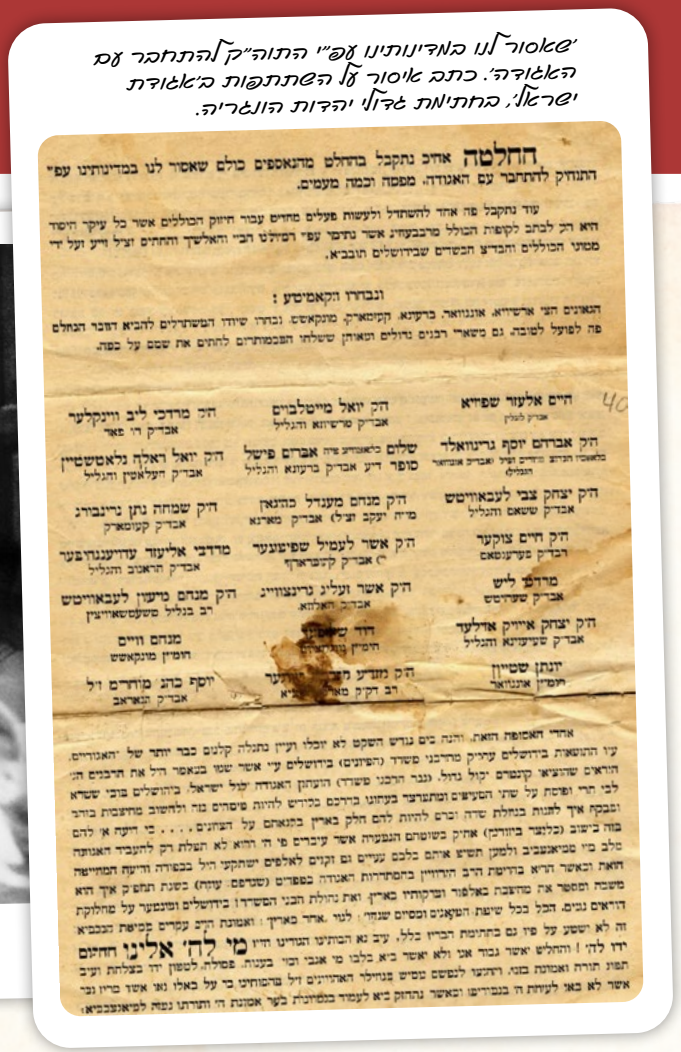

שאסור לנו במדינותינו עפ"י התוה"ק להתחבר עם האגודה. כתב אוסר על השתתפות ב'אגודת ישראל', בהתייחסות לגדולי יהדות הונגריה.

החלטה אחד נתקבל בהחלט מהנאספים כולם שאסור לנו במדינותינו עפ"י התורה להתחבר עם האגודה, מפאת וכמה מעמים.

עוד נתקבל פה אחד להשתדל ולעשות פעלים מחדים עבור חיזוק הכוללים אשר כל עיקר חיסוד הוא רק לבחב לקופות הכולל מרבבותיהן אשר נדבר עפ"י רמ"ע הכי והאלשך והחתם יצ"ל וייע ועל ידי ממני הכוללים והבדיצ חבשדים שבירושלים תובבא.

ובזה הקאמיטע:

הנאנים הני ארשיים, אונגוואר. ברקנא. קקמאריק. מונקאטש. ובהני שיחו השטרילים להביא הזמני הבחלט פה לפועל לשובה. גם מיאחרי רבנים גדולים ומאיתן שטלחי הבכמותיהם להחים את שמם על בפה.

חיים אלעזר שפיירא	הק יואל מיטלבוים	הק מרדכי ליב ווינקלער
אבדק לבלין	אבדק מרשינא והגליל	אבדק הי אאר
הק אברהם יוסף גרינוואלד	שלום כראוויטש פה סופר דק אברדק ברעזנא והגליל	הק יואל ראלה נלאמשטין
מראשי הנדק דעדת אונגוואר והגליל		אבדק הילאשין והגליל
הק יצחק צבי לעבאוויטש	הק מנחם מענדל מהנאן	הק שמחה נתן נריגבורג
אבדק ששאם והגליל	מח"ס יעקב יצ"ל אבדק מארגא	אבדק קעמפארק
הק חיים צוקער	הק אשר לעמיל שפיטצער	מרדכי אליעזר עדיינענדיפער
רבדק פעטיגראם	ס אבדק קאסראקף	אבדק תראסנב והגליל
מרדכי ליש	הק אשר ועליג נריגצוויג	הק מנחם טיעזן לעבאוויטש
אבדק שפרימש	אבהב"ד האלמא	רב בגליל משפשאריגין
הק יצחק אייזיק אדלער		מנחם ווייס
אבדק שפיטינא והגליל		חסין מונקאטש
יונתן שטיין	הק מנדע מ[illegible]ער	יוסף כהנ מוחרים דל
חסין אונגוואר	רב דק[illegible]מא	אבדק הנאראב

אחרי האסופה הזאת, והנה בים עודש השקט לא יוכלו ועין נתגלה קלנים כבר יותר של 'האגודים. ע"י הנהגאת בירושלים עיריך מרכזני משרד (הפועלים) בירושלים עיי אשר שמו בנאמר הזל את תיבבים הנ הוראים שהוציא קנסרס יקול נגזל, נגבי הרבני משרד) הועתק האגודת קול ישראל, בירושלים בובי ששיא לבי תרי ושמח על שרי המעשים ומתערבי בעיתנו בירבים בפרדים להיות פיסרים נוה ולחשוב מחצבות בורב ובבקה אך למנות בנחלת שדה יכרם להיות להם חלק בארץ בתנאים על הציונים. . . . כי היקה אי להם בזה ביישוב (כלומר ביזרכן) אוזק בשושנים הנעטיה אשר עיברים פי ה' הוא לא השלה רק לחעביד האנושה מלב מי מביאנשיב ולמען תשיש אותם בלבם עניים גם זקנים לאלפים ישתקעי הזל בבפורה ודעה המחיישה מאת האשר הרא בדיעות הרב הזרזיין בהסתדרות האגודה בספרים (שטרשם: עיתון) בשנת תש"ך אך הוא משמה ומסער את מדינת באלפור ובדקותי בארץ ואת נחלת הבני המשרד! בירושלים ומנגעיר על מחלוקת דורשים נגים. הבל בכל שיחות השקנים ומסיים שנתי: לעני. אחר בארץ: ואמנות הקי עמדים קמיפת ככבוא זה לא ישמע על פיו גם בהתנות הבריז בלל. עב נא הבתינו הנדינו היז **מי לה' אליני** החנם ירד לה'! והחלים יאשר גמור אנו ולא יאשר בא בלבו מי אבני וכי בענות. פסלה. לשון יד בצלחת ועיב תפוז תורה ואמנות בנוי. ויתכנו לבשים מיש בנחילי האדוניים זיל מרחותיכי על באלו נאי אשד בריו נבי אשר לא באי לעיות ה בנבדיקו ובאשר נהחזק ביא לעמוד בחמיונית בקר אמונת הי ותעדתו נעמה לביאעבבביא.

רבי חיים עוזר גרודזינסקי (ה'תרכ"ב–ה'ת"ש)
בחברת רבני 'קרן התורה' מארמונה שבאו להקרו.

שנת ה'תרפ"ג, 1923, הייתה שנת הוועידות. בקיץ ההוא התכנס הקונגרס הציוני, התכנסו ועידות המזרחי, ובאלול התכנסה בווינה הכנסייה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל, המעמד שאליו חתרה התנועה מאז קטוביץ: אלפי צירים, מועצת גדולי התורה בהרכבה המלא, והכרזות שעתידות ללוות את עולם התורה עד היום, ובהן תקנת הדף היומי של רבי מאיר שפירא.

אחת עשרה שנים אחרי קטוביץ, מהשרטוט הראשוני קמה ונהייתה מכונה משומנת היטב: מוסדות, ועידות, עיתונות, תנועות נוער. ודווקא בשנה הזאת, בשיא, קם רב אחד וערער בקול רם על יסוד הסמכות של התנועה, האם תיתכן 'מועצת גדולי תורה' שתוקם בידי תנועה ותשמש לה מקור סמכות. שמו היה רבי משה סולובייצ'יק, בנו של רבי חיים מבריסק.

רבי משה, למדן בריסקאי מובהק, עמד אז בראש בית המדרש לרבנים תחכמוני בוורשה, מוסד שפעל במסגרת המזרחי, ומטעם תפקידו זה נשא דברים בוועידת רבני המזרחי. אך הוא פתח דווקא בהצהרה על עצמו: "אינני איש מפלגתי". הוא לא בא לדבר בשם מחנה, אלא בשם עיקרון שגדל עליו בבית אביו. ואז אמר את המשפט שהצית את הסערה: גדולי תורה אין ממנין ואין מפקדין. ובלשונו כפי שנרשמה: "נניח כי אפשר ליצור בזמננו מוסד אוטוריטטי (מוסמך) כזה, אבל לזה צריך הסכמת עם ישראל כולו ואינו תלוי ברצון מפלגה... אמנם היו אוטוריטטים לישראל גם בזמנים מאוחרים... אבל לא איש שמם לאוטוריטטים. העם הכיר אותם לגדולי תורה והיו בעיניו לאוטוריטטים, אבל ליצור אוטוריטטים מעשה ידי אדם? אוטוריטטים כאלה לא יכיר העם". והמילה "העם" מודגשת במקור.

גדלות בתורה, טען, אינה משרה שממנים אליה; מנהיגי הדור נעשו למנהיגים, כדבריו באותו נאום, מתוך מעיינות התורה והחכמה שמהם שתו הכול, וההכרה שצומחת מלמטה אינה ניתנת להקמה וניהול מלמעלה. ואת דבריו חתם בלשון החריפה ביותר שנשמעה בפולמוס כולו: על הרבנים הנאספים למחות, לא כאנשי מזרחי אלא כרבנים, ולהכריז על מועצת גדולי התורה ככלי שאין בו ממש, "כחרס הנשבר".

מה שאירע לביטוי זה מלמד לא פחות ממה שנאמר. עיתון המזרחי, עיתון תנועתו שלו, ריכך את הדברים בדיווחו העברי והשמיט את המילים החריפות; ועיתון האגודה השיב במאמר שכותרתו הייתה ציטוט לשונו של הדובר עצמו, "כחרס הנשבר".

רבי משה השיב במכתב גלוי, ועל הטענה שדבריו נאמרו משנאה ענה: "על דבר שנאה ואיבה אי אפשר לדבר בכלל, מפני שאינני בעל מפלגה". וכאן שלף את הנשק הכבד ביותר שהיה בידו: עדותו על אביו. רבי חיים מבריסק, כתב, התנה את הצטרפותו לאגודה בשורת תקנות, ומהן פרט שתיים שהציבור לא ידע: שלא יוקם לאגודה עיתון יומי, "מפני שהדבר

מסע בזמן

ראובן שטיין

ראשי ועסקני אגודת ישראל בריגה, לטביה. שנות ה-30 של המאה ה-20.

עושה את האגודה למפלגה", ושלא תתנהל בצורה פרלמנטרית עם מרכז מנהל, שכן "היום אני הנני במרכז ומחר יבוא אחר", וכל עדה ועדה ראוי שתעמוד ברשות עצמה. התקנות לא נתקבלו, העיד הבן, ואבי עזב. המשמעות הייתה חדה: האיש שנחשב לאבי רעיון מועצת גדולי התורה לא נתן, לדברי בנו, את ידו לגוף כפי שקם בפועל.

ולעיקרון שהשמיע הבן היה תיעוד מפי ר' חיים עצמו, קודם לכל הפולמוסים. בעיתון הצפירה מחודש אדר ה'תרע"א, שנה לפני קטוביץ, מתואר כינוס אדמו"רים ורבנים בוורשה שדן בגזירת שביתת יום ראשון, ובו הוצע להקים ועד קבוע שיפעל בעניין. רבי חיים מבריסק יצא נגד ההצעה בכל תוקף, ונימוקו נרשם: "בשום אופן אי אפשר להרשות לדבר בשם העם כל עוד שאינו בא מכוח העם, נבחר בהסכמתו על פי סדר הבחירה האמיתי". והאספה קיבלה את דעתו. מי שמבקש לדבר בשם הציבור, סבר ר' חיים מבריסק, צריך שהציבור יבחר בו.

עכשיו נכנס למערכה האיש שמעמדו בעולם התורה לא היה שנוי במחלוקת על אף צד: רבי חיים עוזר גרודזינסקי מווילנה, גדול הפוסקים שבדור, האיש שאל שולחנו בווילנה זרמו שאלותיהם של יחידים וקהילות מכל קצות העולם, ושנשא על כתפיו בפועל, שנים ארוכות, את דאגת הכלל כולו. הוא היה מראשי מועצת גדולי התורה, לא רק כשם תואר אלא מתוך עשייה ואחריות.

במכתב פומבי משלו העמיד תמונה אחרת: רבי חיים מבריסק היה שותף מלא לרעיון האגודה מוועידת הומבורג ואילך, ובשנת ה'תרע"ז אף חתם על כרוז גלוי למען האגודה, והכרוז מונח לעיני כל. רבי משה השיב גם לו, בכבוד גדול ובעקשנות גדולה, וחזר על עדותו. וכך עמדו זו מול זו, בעמודי העיתונים, שתי עדויות של שני עדים כשרים שאין למעלה מהם: הבן שגדל בבית וראה את אביו בצערו, וגדול הדור שעמד עם רבי חיים באותן ועידות עצמן.

מי שקורא את שני המכתבים היום רואה דבר מפליא: שניהם מדייקים בפרטיהם. רבי חיים אכן דרש תקנות ואכן לא נתקבלו ואכן פרש, כדברי הבן; ורבי חיים אכן השתתף ואכן חתם על הכרוז, כדברי רבי חיים עוזר. העובדות אינן סותרות, אלא הפרשנות שלהם. ר' משה ראה את אביו שהצטרף בתנאים והתנאים הופרו; ור' חיים עוזר ראה שותף לרעיון שהסתייג מהפרטים. ואת רבי חיים עצמו כבר אי אפשר היה לשאול, שהרי נסתלק בתרע"ח, חמש שנים קודם לכן, והניח לשני העולמות שאהב, לבנו ולידידו, להתווכח על צוואתו.

מעל הוויכוח על העבר ריחפה השאלה על ההתנהלות: איך זה עובד באמת? שהרי מי ניהל את המערכה הזאת בפועל? העיתונים. אפילו נאומו של רבי משה הגיע אל הציבור בשתי גרסאות, אחת מרוככת בעיתון תנועתו ואחת חריפה בעיתון אחר, וכל קורא ידע רק את מה שעיתונו בחר למסור לו. הפולמוס על השאלה אם מותר למסד את סמכות התורה התנהל כולו בתוך הכלי הממוסד, ובתוך עיתונים יומיים, בדיוק הכלי שרבי

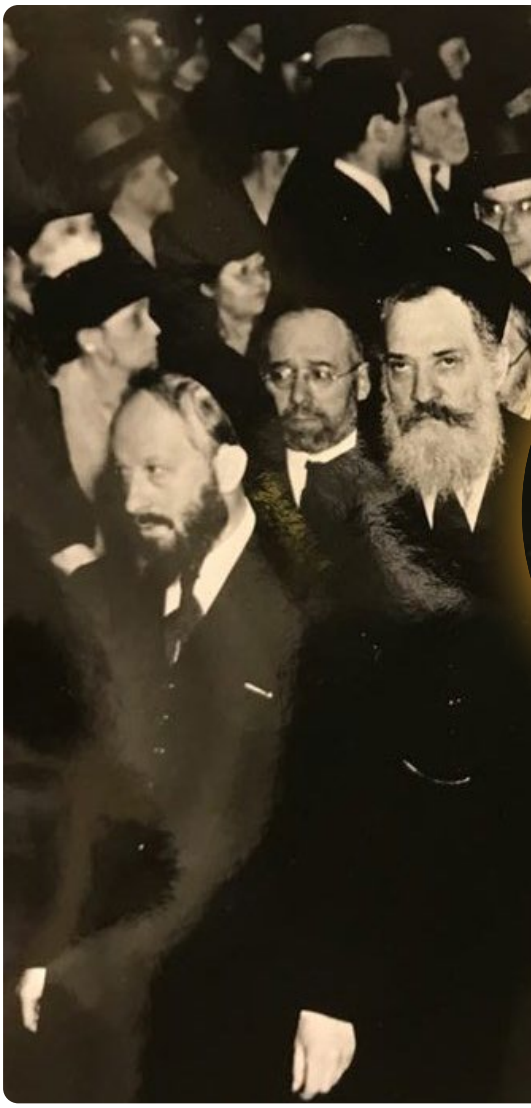

תמונה נדירה. רבי משה סולובייצ'יק הראשון קבוצת ראשי ור"מי ישיבת רבנו יצחק אלחנן בניו יורק. שנות ה-30 של המאה ה-20. מקור: אוסף ישראל.

חיים ביקש בשעתו לאסור מחשש שיעשה את האגודה למפלגה.

אפשר שאין המחשה חדה מזו לשני צדי האמת: רבי משה הצביע על סכנה אמיתית, שהמכונה המפלגתית מדברת בשם ה'מועצת' יותר משה'מועצת' מדברת דרך המכונה; ורבי חיים עוזר והעומדים עמו ידעו אמת אחרת, שבעולם של הסתדרויות ומפלגות, ציבור בלי מוסדות הוא ציבור בלי קול, ומי שמוותר על הכלי מפקיר את הזירה.

שני גדולי עולם, שניהם לשם שמים.

יש בפרשה הזאת גם שיעור בזהירות. שני הצדדים החזיקו במסמכים אמיתיים ובעדויות כשרות, ובכל זאת יצאו מהם שני סיפורים. מי שקורא היום משפט פסקני, רב פלוני תמך או התנגד, ראוי שיזכור: לעיתים גם התומך התנה וגם המסתייג השתתף, והאמת מורכבת מכפי שנוח לכל צד לזכור.

הפולמוס שכך כדרך שפולמוסים שוככים, בלי הכרעה, והחיים המשיכו. ויש לפרשה הזאת סוף שכדאי לספר אותו בלי לפרש: בשנת ה'ת"ש, בעיצומה של המלחמה, נסתלק רבי חיים עוזר בווילנה. באותה שנה התכנסה בארצות הברית כנסיית אגודת ישראל, ולשאת את המספד המרכזי על גדול הדור נבחר רבה הצעיר של בוסטון, רבי יוסף דב סולובייצ'יק, בנו של רבי משה. ורבי משה עצמו, שבע עשרה שנים אחרי מלחמת המכתבים, נבחר באותו כינוס לוועד של מועצת גדולי התורה באמריקה. הבן ספד למי שהתפלמס עם אביו, והאב ישב במוסד שעל עצם הקמתו הוא ערער. השאלה ששאל בוורשה לא נענתה גם אז, והיא מלווה את המבנה הזה עד היום.

אבל אולי זה גופו הלקח: המערכת מתקיימת לא מפני שהשאלה נפתרה, אלא מפני שדור אחר דור ידע לשאת אותה בפנים, בלי לקרוע את הבית.

אלו דברים
שיש להם
שיעור

שיעורים פתוחים לציבור הרחב
בישיבת המתיבתא

שני | 20:30
פשוטו של מקרא
ראש הישיבה הגר"ד לייבל
לימוד פרשת השבוע בעיון

רביעי | 20:30
שאלות הזמן
הרב גיא אלאלוף
סדרת שיעורים על האתגרים
הרוחניים בתקופתנו

חמישי | 9:15
תנ"ך
הרב ארי יארמיש
לימוד ספר מלכים בעיון

בואו בשלום
רח' האורן 34,
בית מאיר

המתיבתא
תורה ודעת
תורה · אחריות · דרך ארץ

משיב נפש

יצחק יונה

מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

חלק א'

וְנִבְלָה שָׁם שִׂפְתָם

"בלבול השפות": למה ילד שנפגע פגיעה חמורה לא תמיד יתנגד

לפני חודש עסקנו כאן בתופעה ששנדור פרנצי (1873־1933) כינה "הזדהות עם התוקפן". מאז כתבו לי כמה קוראים שהנושא ריתק אותם, ואף ביקשו שארחיב עליו, בפרט על אותו מנגנון נפשי שגורם לאנשים בוגרים להמשיך ולהאשים את עצמם, גם כאשר ברור לגמרי שהאשמה איננה שלהם, אלא של מי שפגע בהם.

מפאת חשיבות הנושא, אקדיש לכך את שני הטורים הבאים, בהם אנסה להביא בפני הקוראים את תמצית משנתו של פרנצי בנושא, מתוך דגש על הבנת המנגנונים הנפשיים הפועלים בקרב נפגעות ונפגעי תקיפה חמורה.

המאמר האחרון שפרסם פרנצי לפני מותו נקרא "בלבול השפות", והוא עוסק בהבנת המנגנונים הנפשיים של נפגעי תקיפה חמורה. פרנצי מסביר כי הילד מתקשר ומדבר עם המבוגר בשפה של רוך, הוא מבקש קרבה, חום, אהבה וביטחון, בעוד המבוגר הפוגע מדבר בשפה אחרת לגמרי, שפת התשוקה. עבור הילד, הקרבה היא קשר של רוך ואמון, בעוד עבור המבוגר הפוגע, אותה קרבה מקבלת משמעות שאינה שייכת לעולמו של הילד ופוגעת בו פגיעה נוראית. לזה קרא "בלבול השפות".

בהמשך הוא כותב: "קשה לנחש את התנהגותם והרגשתם של ילדים אחרי מעשי אלימות כאלה. היינו מניחים שהדחף הראשוני שלהם יהיה: דחייה, שנאה, גועל, התגוננות נמרצת, כי זה מה שהיינו מצפים לו, לא? שילד שנפגע יצעק, יברח, יגיד "לא"."

אבל מה שקורה בפועל הוא שהילד "חש חסר אונים גופנית ומוסרית", כי פשוט אין לו עדיין, בגיל הזה, את מה שצריך כדי להתקומם, לא כוח, לא עצמאות, ואפילו לא מחשבה עצמאית מגובשת דיה. הוא תלוי לחלוטין באדם שפוגע בו, ותלות כזאת לא משאירה הרבה מקום למרד, לא פיזי ולא מנטלי.

כאשר החרדה מגיעה לשיאה, היא "מצווה עליהם (על הילדים) אוטומטית לכפוף את עצמם לרצון התוקף... ולהזדהות מתוך שכחה עצמית מוחלטת עם התוקפן". כלומר, הנפש, שאינה יכולה לברוח ואינה יכולה להילחם, פשוט עוברת צד. היא מתחילה לנחש את כל מה שהתוקף רוצה, להיענות לו, ולהיעלם כעצמי עצמאי באירוע הזה.

חשוב להבין: זו לא הסכמה, וזה בהחלט לא שיתוף פעולה מרצון. זהו רפלקס הישרדותי אוטומטי, שמופעל ברגע שהאימה חוצה סף מסוים ופשוט אין דרך אחרת לשרוד אותה נפשית.

בטור הבא נבין כיצד ההזדהות עם התוקפן משנה גם את מה שהילד מרגיש כלפי עצמו, וכיצד יכולה להתפתח אצלו, גם שנים אחר כך, תחושת אשמה שאינה שייכת לו.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

בס"ד

אחת
מבית ומחוץ

קוראת בקפה?

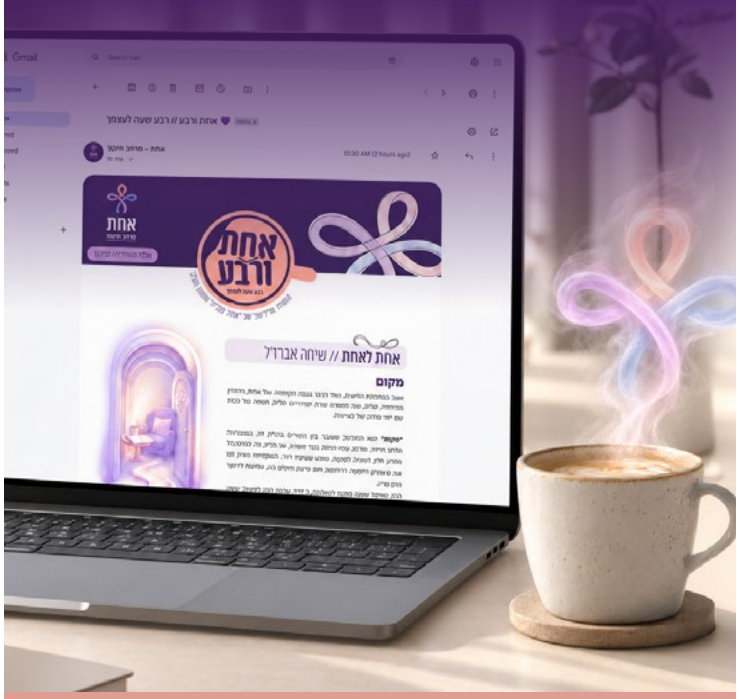

אחת ורבע
המגזין הדיגיטלי של קהילת אחת
קריא ומונגש לכוס הקפה שלך.

מקום לשיח פנימי, מחשבה עמוקה
שליצור לצמוח ולהשפיע יחד.

<< רוצה לקבל? סרקי את הקוד וכתבי לנו

אחות רענה
תורת חיים הלכה למעשה

מי הכשיר את המשגיח?

אנחנו מפקידים את נפש ילדינו בידי אנשי חינוך שלא תמיד קיבלו הכשרה מתאימה. הגיע הזמן לדרוש יותר

לפני כמה שנים הגיע לאוזניי סיפור שאני לא מצליח לשכוח. באחת הישיבות הקטנות, משגיח תפס בחור בשקר: הבחור אמר שהוא הולך למכולת, והלך לקנות משהו אחר. שקר. לא נעים. אבל תשמעו מה היה העונש. למחרת חל חג השבועות, חג מתן תורה, שיא הקרבה שלנו לתורה. אותו משגיח החליט לאסור על הבחור להיכנס לבית המדרש במשך כל החג, כולל ליל שבועות. בזמן שכל בחורי הישיבה ישבו ולמדו, קיבלו את התורה מחדש ונשמו אותה, הוא ישב בחדר, לבד, כאילו אין לו חלק במתן תורה.

בואו נעצור רגע ונשאל: מה בדיוק הביא את המשגיח להחלטה הזאת? הוא באמת חשב שהעונש המתאים לשקר של נער בן 15 הוא לנתק אותו, דווקא באחד הרגעים הכי מחברים בשנה, מהתורה עצמה? זה לא חינוך. זו אפילו לא עניש הגיונית. אז מה זה כן? מדובר בהחלטה שמעידה על חוסר הבנה עמוק בנפשו של נער מתבגר, ובמשמעות של הרחקתו מבית המדרש ברגע כזה. ואם אתם שואלים איך איש חינוך מגיע להחלטה אומללה כל כך, אחת התשובות האפשריות פשוטה וכואבת: איש לא נתן לו את הכלים המתאימים. הוא אולי למד גמרא והגיע בזמן ל"סדרים", אבל זה לא אומר שהוא מבין את נפש הנער, ואפילו לא את הגדרת התפקיד שלו.

מה נשתנה?

חסידי "חדש אסור מן התורה" יעצרו כאן וישאלו שאלה חשובה: הרי תמיד היו ישיבות, ולא תמיד הכשירו את צוותיהן, אז מה אתה רוצה עכשיו? ובכן, הנה מה שהשתנה: עולם החינוך היהודי בעיירות הגולה נשען במקרים רבים על מלמדי דרדקי, אנשים בעלי אינטואיציה חינוכית טובה, שלימדו בעיקר ילדים קטנים. גם הישיבות היו שונות. רבים מהנערים שהגיעו אליהן כבר בחרו בלימוד, רצו בו והיו בעלי חוסן ומוטיבציה שאפשרו להם להתמודד עם דרישות המסגרת.

ומה קורה היום? היום אנחנו לוקחים בחור, מיד אחרי "ברוך שפטרני", בדיוק בשלב שבו הצורך שלו בעצמאות עצום, ומכניסים אותו למסגרת שאומרת לו מה לעשות מיום ראשון בבוקר עד יום חמישי אחר הצהריים, וברוב הישיבות גם בשבתות.

כל היום. כל השבוע. שלוש שנים רצופות. אך הגיוני הוא שילדינו יהיו בידיים של המומחים הגדולים ביותר שיש לנו. הגיל הזה קריטי. זה לא שיעור בשבוע, אלא מסגרת שמלווה את הנער כמעט בכל שעות היממה. הנזק מהתנהלות לא נכונה עלול להיות אדיר, ולפעמים בלתי הפיך. אז מה קורה בפועל?

כאן העלילה מסתבכת. במקום להשקיע בתפקיד הזה את ההכשרה הטובה ביותר, לוקחים לא פעם אברך מהכולל, אדם טוב, עם כמה "שיטות" משלו שהוא בטוח שהן מבריקות, ושמים אותו בחדר ניתוח. הוא לא כירורג. הוא בקושי ראה מנתח מרחוק. והוא עומד שם, עם סכין ביד, מול הנפש העדינה והמורכבת ביותר שיש - נער בגיל ההתבגרות - ומאלתר.

נכון, יש אנשי חינוך נפלאים שמעולם לא עברו הכשרה מסודרת. אבל האם אפשר לבנות מערכת שלמה על התקווה שבכל ישיבה יימצא במקרה משגיח בעל אינטואיציה חינוכית יוצאת דופן?

הבשורה: אפשר אחרת

וכאן הבשורה, כי אני לא כותב את זה רק כדי לצעוק. אפשר אחרת! היום קיימות שיטות אמיתיות להכשרת אנשי חינוך לגיל הנעורים. הכשרות מקצועיות ומבוססות, שלא תלויות רק במזל שנפל על ישיבה מסוימת ומשגיח כישרוני באקראי. לא צריך יותר אינטואיציה מושלמת של יחיד. יש כלים. יש ידע. יש דרך. הכשרה לא מבטיחה שכל משגיח יהיה מחנך מצוין, אבל היא בהחלט יכולה למנוע טעויות קשות.

והנה המשפט שאני הכי רוצה שתפנימו מהטור הזה: אם אתם, ההורים, לא תילחמו על זה - זה לא יקרה. אם לא יהיה לכם אכפת אם הצוות שמלווה את הבן שלכם 18 שעות ביום קיבל הכשרה חינוכית ראויה, אל תתפלאו כשהדברים מתפרקים. הם פשוט לא יודעים. ומי אחראי לכך שהם לא יודעים? בראש ובראשונה הנהלות הישיבות, שמפקידות בידיהם את האחריות הזאת. אבל גם אנחנו. ההורים ששולחים לשם את הילדים, ולא דורשים, ולא שואלים, ולא בודקים מי עומד מול הבן שלנו ומה הוא יודע לעשות עם הנפש שלו.

תחשבו על זה: אנחנו לא מוכנים להכניס לפה של ילדינו מוצר בלי תעודת כשרות. אנחנו בודקים, מבררים ומקפידים. אבל כשמדובר באדם שמופקד על נפש הילד שלנו במשך שלוש שנים, אנחנו מסתפקים לפעמים בכך שהוא "אברך חשוב". ומה עם הכשרה חינוכית? מה עם הבנה בנפש המתבגר? מי בדק את זה?

זה בידינו. וזו אחריותנו. ואם כולם שולחים ילדים לישיבות שבהן אנשי צוות שמרחיקים נערים במקום לחבר אותם, זה ממש לא אומר שהכול בסדר. כן, לפעמים הרוב טועה, ואנחנו עדיין צריכים לדאוג לילדים שלנו.

בהצלחה!

שניאור.

אחת לשבוע

מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'

בלב הפרשה

פייגי וולקן
מלווה נשים לחיבור וריפוי במסע הנשמה

לשוב אל התיבה

יש תפיסה כזו בעולם שמחפשת סיפור הצלחה ליניארי, נקודת פריצה: "מה הסיפור שלך? מה היה הרגע שהבנת שאי אפשר ככה, ואיך הגעת ליעד?".

אבל זה ממש לא עובד ככה. אנחנו לא נוסעים מ־A ל־B. אנחנו A ארוך ומתמשך, 120 שנה כמו בניית תיבת נח. אנחנו נשמות במסע שיש בו חלקים שהנפש עוברת בהם מבול. ולמבול יש זמן מוגדר.

הבורא אומר לך: יש יום שבו המים שוקטים, ואט־אט תראי קצוות הרים ותוכלי לפתוח חלון, לראות אור יום פנימי בתוכך, ולשלוח את היונה לבדוק עולם חדש.

במעבר של שינוי עמוק ביסודות, פרשת נח מפרקת את השלבים: קודם כל, התהלכי בעולם עם בית פנימי יציב, מבפנים ומבחוץ. זאת מלאכת מחשבת שנמשכת פרק זמן בלתי ידוע ומשתנה מנשמה לנשמה.

כשיש לך בית פנימי, את יכולה להיות בעולם בלי להתפעל ולהיות מופעלת מכל מגע, לחיצה או סערה. הנשמה שלך שמורה. יש לך אותך לחזור אלייך. לתת לך מענה לצרכיך, יש לך תיבה לצוף מעל המים, מעל הדרמות, הפחדים וההסחות.

הרבה פעמים הישן מסתיים והזהות הישנה נושרת, אך עדיין לא הגיע זמן התגלמות הזהות החדשה. יש זמן מנוחה, שקט והטמעה ברבדי הנפש והגוף. מהחודש השביעי עד החודש העשירי התיבה נחה על הרי אררט, ורק אחר כך נראו ראשי ההרים. אט־אט את משתקמת, נבראת, ונאספת לזהות חדשה ומדויקת לעיתים לוקח חודשים שנים.

כל העניין הוא שאין יעד, יש התהוות והשלב הבא מתגלה בטבעיות כמו היונה. היונה היא הנפש שמחפשת מנוח לכף רגלה באדמה החדשה שבתוכנו. היא יוצאת ושבה, כי מים על פני כל הארץ.

"וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה". מעשה אמיץ של שיבה פנימה. כשסוער בחוץ, לשוב הביתה אל התיבה, למצוא עוגן בתוכי, איתי.

והיונה מוסיפה לצאת ושבה, עד שמגיע הרגע שבו היא מוצאת מנוח ולא חוזרת עוד. זהו המעבר העדין מהתכנסות מגינה חזרה אל מפגש חי עם העולם. השיבה פנימה אינה מאסר, אלא הכשרה של הלב, היא זו שמאפשרת לך בסופו של דבר לצאת החוצה מתוך ביטחון, לפגוש חיים, ליצור ולפסוע בבטחה.

הנפש (היונה) היא המדד לרגיעת המים והסערה, היא המדד לשלבי הריפוי. כי כשדרך מתרחשת בך, זה לא רק מידע ולא רק מודעות. זו התנובה החדשה שנובעת ממך בטבעיות. אלו התגובות האחרות שלך לסיטואציות שפעם הפעילו אותך, זאת הנוכחות החדשה שלך בתוך החיים, והיא נובעת לא ממאמץ להיות אחרת ולא מהחלטה, אפילו אם לעיתים המים בחוץ עדיין לא יבשו לגמרי.

זהו אומץ גדול לשהות שם, להתהוות בנחת, ולאפשר למשהו חדש לבוא.

נח הוא חלוץ שמחבר בין עולם שחרב מגזלנות עצמית ומערכתית וחמס שמביא כאוס, לבין עולם חדש שנבנה מנוכחות עצמית, גבולות, אמת - ואז יחד.

מאז, אין מבול פיזי, ויש קשת - להזכיר לנו שהתהליך הזה מתרחש: נשמה שעוברת מסע בגוף אנושי, מאדמה שחרבה לבניית אדמה חדשה בתודעה, בנפש ובגוף. במערכת פנימית שלומדת נוכחות, חמלה ונחישות לבריאה מחוברת, צומחת וחיה.

שבת שלום של מנוחה הנפש.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

מטבע הדברים

אסתר מילר
מעצבת פרחים

צילום: שושי גרינולד

כמו מים קרים על נפש עייפה

כשמסתכלים על טוליפ (צבעוני) שמונח בכלי, לפעמים רואים אותו נוטה הצידה, מתכופף ונראה עייף. במבט ראשון, נראה שהוא נבל. אבל כל מי שמכירה טוליפים יודעת את הסוד: הוא לא נבל, הוא פשוט צמא. ברגע שגוזמים אותו מעט ומוזגים לו מים קרים וטריים, משהו פלאי קורה - תוך זמן קצר הוא שותה בצמא, מתיישר, מזדקף וחוזר לפרוח במלוא היופי שלו.

יוכבד גרינצוויג היקרה, שלחה לנו מסר שניתן ללמוד מהטוליפ על הנפש, מסר שפשוט הרעיד לנו את הלב: "גם כשיש מישהי כפופה, זה לא אומר שהיא נבולה. היא פשוט צריכה מים קרים, זמן וקצת תמיכה כדי להזדקף מחדש".

והתובנה הזו לקחה אותנו מיד אל החיים עצמם: כמה פעמים אנחנו פוגשות סביבנו נשים "כפופות"?

חברה שעוברת תקופה עמוסה, אישה שנלחמת על העסק שלה, או יוצרת שיושבת, משקיעה, מעלה תוכן, מביאה את הנשמה שלה אל המסך - ויושבת בצד השני מול דממה? אין לה מושג אם מישהו ראה אותה.

במבט שטחי, היא נראית כבויה או עייפה. אבל היא לא נבולה, היא פשוט צמאה.

תגובה נלהבת, מילה טובה או סתם הודעה של "ראיתי אותך, איזה יופי" - הם בדיוק המים הקרים לנפש העייפה.

כמה עולה לנו להזליף את המים הקרים האלה? זה לא עולה לנו כסף, זה לא גוזל זמן, וזה לא מוריד מהערך שלנו. אבל בצד השני? המים הקרים האלה יכולים לגרום לאישה להתרומם, להחזיר לה את החיות ולעזור לה להזדקף מחדש במלא תפארתה.

אל תהיו הצופות השקטות. תהיו המים הקרים.

לתגובות: estermiler@gmail.com

אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

לחיות את הלבד

איך לומדים להכיל את הלבד ולגלות את הכוח שבתוכנו?

אל התיבה נכנסו זוגות זוגות. הבריאה כולה חיה בזוגות. וכך גם האנושות. חיים בריאים הם חיים בזוג. אבל לעיתים תפיסת הזוגיות מקבלת צבע הרמטי מדי. וכך, רבות מאיתנו נכנסות לנישואים מתוך אמונה כי המודל החיובי אליו יש לשאוף, הוא חיים זוגיים מוחלטים. כלומר, מעתה, אנו חיים יחד, חושבים יחד, מקבלים החלטות יחד ונמצאים פה האחד עבור השני.

כיוון מחשבה זה רווח בעיקר אצל זוגות צעירים בתחילת הקשר. רבות מאתנו מגיעות אל הנישואים מלאות בתחושת שותפות ומוכנות לצורך כך אף "לערוך" או אפילו "למחוק" חלקים באישיות, וזאת בכדי להתמסר באופן טוטאלי לערכים הנעלים של זוגיות ונישואים.

במוקדם או במאוחר אנחנו עלולות להיפגש בתחושת בדידות בקשר: בהרגשה שהוא אינו רואה אותי, שהוא אינו שותף לצורך שלי בשיחה, ברצון לשמור על סטנדרט ניקיון, או אפילו ברצון לבקר אצל ההורים. כל אישה תפגוש את תחושת הבדידות בתחום אחר, אבל קרוב לוודאי שרובנו נחווה את אותה תחושה כואבת. למרות שרצינו לחיות יחד, להיות שותפים באופן מלא לחוויות החיים, אנו נחבטים אל סלע המציאות ופוגשים בפער שבינינו. והפער הזה כואב.

למען האמת, תחושת הפער הזו היא חלק מהעובדה שאיננו איש אחד, אלא שני יחידים הכורתים ביניהם ברית עמוקה. ובין שני אנשים לנצח יתקיים פער. פער בין התפיסות הכלכליות ביניהן או אולי פער בין הגישה שלנו לחינוך הילדים. פער ביחס שלנו לתזונה, לכושר או לניהול זמן. פער ביחס למקום המגורים, למידת הרצון לבקר אצל ההורים ולארח את האחים (או גם וגם וגם). כמובן שישנה זוגיות שפוגשת יותר פערים, וכאלה שיותר קרובים בתפיסות עולמם. אולם זוג שאינו חווה פער בשום תחום מוזמן לברר האם אחד מבני הזוג אינו חוסם חלקים בתוכו, ולמעשה מצוי בריצוי.

מה קורה לך, אישה אהובה, כשהפער מתגלה ביניכם ואת חשה בדידות? למשל כשהוא יוצא לתפילה במקום לעזור לך עם ההשכבות, מטפל בענייני עבודה במקום להקשיב לכאבייך, או נרדם באמצע שיחה. האם את מתעקשת בכוח על ה"יחד" שלכם? קוראת לו לשוב, מנדנדת לו שיקשיב, או מעירה אותו כשנרדם? האם את מסוגלת לשאת את ה"לבד"?

ישנו משפט נפלא הלקוח משיר צרפתי. הנה בתרגום חופשי: **הביטחון של הציפור אינו נעוץ בענף עליו היא יושבת, אלא בכנפיה.** בזוגיות בריאה קיימים פערים. מדי פעם נרגיש לבד. הכוח שלנו הוא להסכים לתחושת הבדידות שמופיעה מדיי פעם. בזוגיות בריאה אנו נידרש להחזיק ציר איתן של יכולת פנימית, של הסכמה לחיות במובחנות בריאה שמולידה לעיתים תחושת בדידות. אישה צריכה ללמוד לנשום גם כשהיא לבד. לא להיבהל מבדידות שמופיעה מדי פעם. כי בעומק, הכוח שלך אינו נעוץ בשום גורם או נסיבות חיצוניות. הכוח שלך מגיע מחלק אלוק ממעל - שבתוכך. את תהיי בסדר גם כשאת לבד. בפעם הבאה שאת חשה בדידות, נסי להסכים לרגש שעולה, אל תתנגדי לתחושת הבדידות. נשמי את הלבד. זכרי שלמרות שהבדידות נחזית להיות מפחידה כל כך, את תהיי בסדר. גם לבד. כי כוח עז בך, יש בך כנפי רוח. דרשי אותם. ויימצאו לך מיד.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית–התפתחותית

התיבה שלנו

אלה תולדות נח. אחרי התוהו ובוהו של בריאת העולם ולפני התוהו ובוהו של המבול שהחריב אותו, יש בועה קטנה של "נח" - האיש שמצליח לא להתערער בדור מבוהל ורועש. האיש שמצליח לשרוד ולהציל את משפחתו מהאסון שפקד את העולם בתוך תיבת עץ שמיטלטלת בין הגלים. ברמה המטאפורית, זהו סיפור יפהפה שמתפקע מדימויים מושחזים וסמלים רבי משמעות. ובתוך כל עלילות המשנה שלו, זהו גם סיפור על איך משפחות צולחות זמנים קשים ומתמודדות עם כאוס; איך אירועי חיים מעצבים את המשפחה כולה כיחידה אחת - וגם כל אחד מבני המשפחה בפני עצמו.

בימים אלו לפני שלוש שנים היינו בעיצומה של סערה לאומית, משפחתית ואישית. הסערה שטלטלה את אמות הסיפים של המדינה קיבצה מחדש את הפרטים לתוך קבוצות: משפחות שכולות, משפחות חטופים, מעגלים ראשונים ושניים לנפגעים, משפחות של אנשי מילואים, של לוחמים, של העוסקים בזיהוי וקבורה ועוד. אבל השינוי לא נשאר ברמה הכללית: המתקפה, המלחמה, ורגעי הדרמה המתמשכים השפיעו עמוקות על כל משפחה בפני עצמה בתוך הבית הפרטי שלה.

מנקודת המבט המאוחרת של היום אפשר להביט אחורה ולזהות איך הגיבה המשפחה שלנו לכל מה שהתרחש. מה נקרע, מה התחבר, מה נחשף, מה הבנו בדיעבד, מה למדנו לעשות אחרת, מה השתנה בקשר בין בני המשפחה, מה השתנה בקשר עם המשפחה המורחבת, איך ריפאנו (אם בכלל) ומה עדיין הולך איתנו ביומיום.

מתוך כך נוכל גם לזהות את נקודות החוזק והתורפה שלנו כמערכת משפחתית כדי להכין את הקרקע למשברי חיים ש(אולי) עוד יגיעו. איך סטרס קיצוני משפיע על הקרבה והריחוק ביניינו כזוג? איך הוא משפיע על ההורות? מה הופך להיות בלתי אפשרי לביצוע ומה, למרבה הפלא, נהיה קטן עלינו? מה עזר לנו לצלוח את השהות האינטנסיבית בבית, והאם הבית מותאם לצרכים של משפחה כמו שלנו גם בזמנים קשים? איך השפיעו הזמנים על הערכים והתפיסות החינוכיות שלנו: האם משהו השתנה בעקבות שינוי הכוחות בין הבית והמסגרת הלימודית? האם ערכים מסוימים עלו לראש סדרי העדיפויות? איך מערכות העצבים של בני המשפחה מגיבות לסטרס, איך זה נראה אצל כל אחד מהילדים ומה למדנו עליהם בדרך? באיזו דרך צמחנו מהטראומה?

כולנו נח. כולנו בנינו - וממשיכות לבנות - תיבה שנועדה לגדל את הילדים שלנו בתוך הגלים המתגברים בחוץ. כשהמים החלו מעט להחסיר וראשי ההרים נראו בחזרה, פתח נח את הצוהר כדי לבצע הערכת מצב. גם הסערה שלנו טרם שככה והמים עוד מבעבעים, אבל אולי זה זמן טוב לפתוח את החלון ולהתבונן על התיבה שלנו במבט חדש.

מחיר הסערה

אברימי נוביק

הגשם היכה על החלונות של הטנדר הישן בחוזקה, כאילו הוא מאיים לנפץ אותם. העובדה שהערב ירד מזמן, רק הוסיפה לאווירה המלחיצה.

אלימלך היה מרוכז יותר בבלימות של אביו. הצמיגים שהופכים לאט לאט ל"קרחים" כמו שאבא שלו קורא להם, הלחיצו אותו הרבה יותר. בירידה שנראתה עכשיו כמו מפל בגולן, הם החליקו מעט. "חייבים צמיגים חדשים", הוא אמר.

"בעזרת ה' אחרי הסופה", השיב אביו שכולם הכירו כ'רובי שרברובי'. הם המשיכו להפליג ולשוט בין הרחובות.

"הגענו", הכריז, "אתה מחזיק את הפנס?".

"מחזיק".

"יאללה, עוד 3 כתובות בערך ואנחנו בבית".

הוא גם אמר את זה לפני שש או שבע כתובות. הלימודים בישיבה לצעירים הסתיימו מוקדם היום בגלל הסערה שכמותה כבר לא הייתה מזה עשור, ואלימלך ביקש ללוות את אבא רק לכמה שעות. היה נראה לו שזה מעניין יותר מלהיות סתם בבית.

נראה לו שהם כבר נסעו בכל ירושלים. מרתף מוצף פה, מרזב שקרס שם. "הלילה, אני אומר לך", אומר חבר בדיבורית, "1500 אני לוקח רק על הגעה. כמה אתה לוקח רובי?".

אבא שלו לא ענה לשאלה הזו.

"אבל אבא, אתה שמעת שהם לוקחים עכשיו פי ארבע", אמר לאחר השיחה.

"נכון".

"אז למה לא? זה חוקי. הם מסכימים לשלם, זה שווה לכם".

אבא שלו הוריד הילוך לפני הצומת. "אדם שהמים שלו עולים לסלון בעשר בלילה", הסביר, "לא מסכים, אין לו ברירה אלא להיות סחוט במחיר או סחוט במים".

אלימלך לא הבין את זה. אפשר להרוויח עכשיו הרבה במקום לחסוך כל היום.

הטלפון צלצל שוב. 'רחביה' היה כתוב עליו.

"הלו, ראובן?", נשמע הקול הנמרץ, "זה הרץ מרחביה, תגיע עכשיו".

"אשמח להגיע, אבל ממש לתוך הלילה, מצטער, בדרך לקרית יובל, יש שם משפחה עם ילדים שהמים כמעט בלוח חשמל".

"חמשת אלפים שקל אם אתה כאן", הציע הרץ, "במזומן, מיידי".

אלימלך עצר את נשימתו. חמשת אלפים, זה צמיגים ועוד כמה וכמה דברים חדשים בקלות.

"המים אצלך", שאל רובי בנחת, "ליד מה הם?".

"ציוד, ספרים ישנים, זה במחסנים, אתה יודע, דברים שחשובים לי ממש".

"אוקי, אז המקרה כאן חשוב יותר, חכה קצת ותוכל לחסוך את הכסף ולשלם לי רגיל".

היה שקט רגע בקו.

"אתה אולי לא מבין, אבל המון נכסים יש לי בעיר הזו, מילה שלי ואנשים יותר לא מזמינים אותך".

הם הגיעו. אביו הושיט לו את הטלפון ולחש: "תגיד לאדון הרץ, שאם הוא רוצה הוא יכול לבוא לעזור קצת, ומיד נגיע אליו".

השפתיים של אלימלך רעדו. הוא ממש רצה לומר שאבא שלו מקבל את ההזמנה אבל אפילו את הכתובת לא זכר. הוא הביט על הבניין ממול ואמר לטלפון את הכתובת הרשומה בגדול בכניסה.

"זה מהחצר", אמר הדייר שהמתין להם, "תמיד מהחצר, כבר חורף שני שאנחנו מתלוננים לבעל הבית ולא אכפת לו".

❖ ❖ ❖

רובי הביט בפתח הניקוז שהיה חסום לגמרי מתחת לשכבה של עלים ושלל אשפה. המים שלא היה להם לאן לזרום פשוט המשיכו שלוש מדרגות למטה, אל הדירה. בתום עבודה משותפת, נשמע גרגור מפחיד כזה שאחריו המים החלו לרדת בסחרור.

"הגעתי לכתובת שהילד נתן", נשמע קול מאחוריהם, "אבל ראיתי שבכלל הטנדר כאן, אתה צוחק עלי?".

"צוחק?".

"באתי לראות מה יכול להיות דחוף בשביל שתוותר על כסף גדול, ואני מגלה אותך כאן. באחד הבניינים שלי".

"אואה", הביט הדייר באדון הרץ בהפתעה, "האמת שאחרי כל השיחות שלא נענו כבר חשבתי שאתה מתעלם, הפתעת לטובה, לבוא בעצמך ועוד במזג אוויר כזה...".

הם שתקו כולם.

רובי הרים מהרצפה את הדלי הכתום עם הידית השבורה. "קח", הושיט לאדון הרץ, "המים עוד לא ירדו לגמרי, צריך להוציא אותם לפני שמחזירים את החשמל, רק תן כאן יד ונוכל להגיע אליך".

לנצח אלימלך יזכור את המראה הזה של האדון עומד בשעת לילה בדירה כמעט תת קרקעית, שקוע במים עד הקרסוליים ומעביר דליים לנער בן חמש עשרה.

שעתיים מאוחר יותר, כשהם סיימו ברחביה, הוא שרבט קבלה עם הסכום הרגיל.

❖ ❖ ❖

בבוקר, אלימלך התעורר לקולו של אביו שכבר ישב עם הקפה ובדיוק סיים שיחה.

"התקשר הרץ", אמר ביובש.

"מה הפעם?".

"הוא רוצה תיקונים ובדיקות בשישה בניינים שיש לו והכנה לסערה הבאה".

"אבא", העז לשאול, "אתמול בלילה כשנתת לי את הטלפון כמעט רציתי להגיד לו שיהיה עיכוב קטן אבל אנחנו בדרך אליו".

"אני יודע, ראיתי את זה בעיניים שלך".

"אז למה?".

רובי קם לשטוף את הכוס הריקה. "כי בלילה של סערה, כולם מסתכלים כמה עולים המים, ולפעמים לא שמים לב כמה האדם יכול לרדת. רציתי שתהיה זה שלא יורד".

שבת שלום

108

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

אסור להשתמש בשבת באילן או בדבר המחובר אליו ישירות, כגון נדנדה התלויה על ענף. אולם מותר להשתמש בדבר המחובר בעקיפין לאילן, כגון נדנדה התלויה על מוט המחובר לאילן. שימוש כזה נקרא בהלכה "צדי צדדים" והוא מותר בשבת.

תנו בראש

חידות לפרשת נח

1. נשלחתי 3 פעמים, חזרתי רק פעמיים ואך באחת מהן הבאתי משהו.
2. מי הייתה כלתו של סבא שלה?
3. נקרא על שם אירוע, שעדיין לא קרה...
4. מה היה ארוך פי שישה מרוחבו ופי עשרה מגובהו?
5. למתקדמים: מי היה בן-דוד של סבתא של אשתו (רק הסבתא מוזכרת בפרשה)?

פתרון: 1. היונה (ח:ח-יב). 2. מלכה היא תמיד לה מלא, אשת דוד - דוד לה מלא. 3. מבול. 4. תיבת נח: אורכה שלוש מאות אמה, רוחבה חמישים אמה וגובהה שלושים אמה. 5. יפת, אשת נח אינה מוזכרת. בן-דוד של מלכה היא מלכה.

משה גלזמן

חידת שחמט

מספר חידה: 1108

הלבן כופה מט בשלושה מהלכים

חידה מאוד קשה, פתרון יוצא דופן
תודה לחני שטיין על שליחת החידה

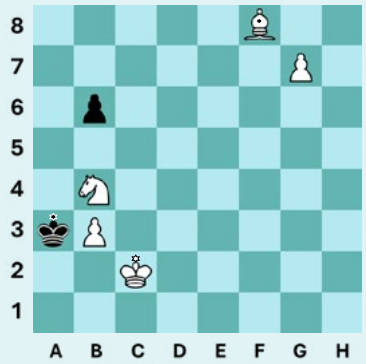

פתרון חידה: 1107

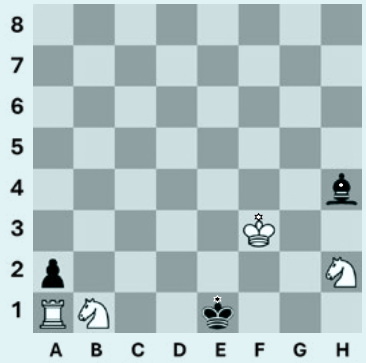

פרש H2 ל-F1!

המטרה המיידית - מט באמצעות פרש B1 ל-D2
גם אם המלך יכה את הפרש ב-F1, חסימה של הרץ השחור לא יעילה כי זה שח כפול על ידי הפרש והצריח.
ניסיון הכתרה של החייל השחור ב-B1 לא יעזור. הצריח הלבן יכה ושוב = מט.

בניסיון עם הרץ ל-F6 כדי להכות את הצריח, פרש B1 יבצע C3, יחסום את הרץ = מט.

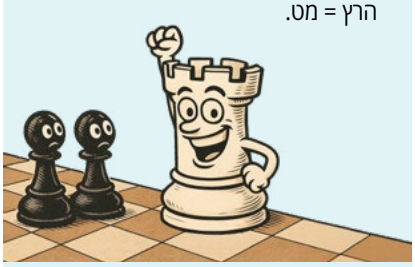

רבי אברהם רייס

ה'תקס"ב, 1802 - ה' בחשון ה'תרכ"ג, 29 באוקטובר 1862

פיסקאי

רבי אברהם רייס היה רבה של קהילת 'נדחי ישראל' בבולטימור וממנהיגי האורתודוקסיה בארצות הברית. נחשב לרב המוסמך הראשון שכיהן במדינה, ניסיונות למנותו לרב ראשי נתקלו בהתנגדות הרפורמים.

נולד בגוכסהיים שליד וירצבורג. למד בישיבת פיורדא עד סגירתה בשנת ה'תק"ץ, 1830, ולאחר מכן בישיבת וירצבורג אצל רבי אברהם בינג. נסמך להוראה, אך בהיעדר השכלה אקדמית לא יכול היה לכהן כרב בבוואריה. בשנים ה'תקצ"ב–ה'ת"ר, 1832–1840, שימש ר"מ בישיבתו של רבי מנחם מנדל רוזנבאום.

בשנת ה'ת"ר נשלח בידי רבותיו לארצות הברית. לאחר שמועמדותו לכהן כרב בניו יורק ובניופורט לא צלחה, התמנה לרב 'נדחי ישראל' בבולטימור. הקים מערכת חינוך, פרסם מאמרים ופולמוסים נגד הרפורמה, תחילה בגרמנית ובהמשך גם באנגלית, בין השאר בירחון 'האוקסידנט' של יצחק ליסר.

בשנת ה'תר"ט, 1849, התפטר בשל פרצות בשמירת המנהגים ואי־קבלת דעתו בענייני הקהילה, אך המשיך להשיב בהלכה ולהיאבק ברפורמים. שקל לעלות לארץ ישראל, אך ידידו רבי יעקב עטלינגר הניאו מכך בשל העוני ששרר בה. בשנת ה'תרכ"ב, 1862, הוחזר למשרתו לאחר שתנאיו התקבלו. נפטר כעבור חודשים אחדים בבולטימור ונקבר בה.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה "עלון" לנוס שלנו 072-371-4400 בווטסאפ: alon@achvat.co.il או למייל

סירות בבריכת הקשתות. צילום: Roded Shlomo Pikiwiki Israel. רישיון: CC–BY–2.5.

בריכת הקשתות

בריכת הקשתות ברמלה היא מאגר מים תת־קרקעי שנחנך בשנת 789, בימי החליף העבאסי הארון א־רשיד, ונחשב למפעל הבנייה הגדול ביותר של השושלת העבאסית בארץ־ישראל. אל הבריכה הוזרמו באמה מי המעיינות שלרגלי תל גזר, כחלק ממערכת המים העירונית. החלל נשען על שלושה טורים של חמישה עמודי אבן, הנושאים קשתות מחודדות רחבות; זהו השימוש השיטתי הקדום ביותר בדגם זה הידוע בארץ. פתחים בתקרה אפשרו לשאוב מים בדליים. הבריכה נבנתה באיכות יוצאת דופן ושרדה רעידות אדמה שהחריבו חלקים מרמלה שמעל הקרקע. כיום מתאפשר לתיירים לשוט בסירות בתוך המאגר, בין עמודים וקשתות בני למעלה מ־1,200 שנה.

בית הכנסת בהרבורג

בית הכנסת בהרבורג שבבוואריה נבנה ב־1754 על גדת נהר הוורניץ, כדי להחליף בית כנסת עשוי עץ משנת 1720. המבנה בן שלוש הקומות, מן הגדולים בעיירה, בלט בחלונותיו המחודדים ובגומחת ארון הקודש הבולטת מחזיתו אל הנהר. בשל סכנת ההצפות שנשקפה מן הנהר, נקבע אולם התפילה בקומה העליונה, ודירת הרב בגובה הקרקע. במרכז בית הכנסת ניצבה בימה מתומנת, שמעליה חופת עץ מגולפת בסגנון רוקוקו. פנים בית הכנסת הושחת בליל הבדולח (נובמבר 1938). לאחר מכן שימש המבנה מחסן, בית מגורים ומשרדים. בציור מסביבות 1900 נראה בית הכנסת במרכז העיירה הפסטורלית, משתקף על מי הוורניץ.

פרנץ גילרי (1862–1923), הרבורג. שמן על בד.

קרח־שיער

יצא לי?

קרח־שיער הוא תופעה מרהיבה בטבע. שכבה של סיבי קרח דקיקים, נוצרת על ענפים מתים ולחים של עצים רחבי־עלים, כאשר הטמפרטורה יורדת מעט מתחת לאפס. המים שבעץ נדחקים דרך נקבוביותיו וקופאים מחוצה לו כחוטים לבנים, שקוטרם עשוי להגיע לכ־0.02 מילימטר בלבד. כבר ב–1918 שיער אלפרד וגנר שלתופעה אחראית במידה רבה הפטרייה Exidiopsis effusa: חומרים שהיא מפרישה מעכבים את התאחדות גבישי הקרח ומאפשרים לסיבים להישאר נפרדים ודקים. כך מתקבלים צברים צפופים המזכירים שיער משי, ולעיתים הם מתפתלים סביב הענף כולו. השערתו של וגנר הוכחה בניסויים רק כמעט מאה שנה לאחר מכן, ב–2015.

צילום: Vielfalt. רישיון: CC–BY–SA–4.0.